

8917-1

90

2004

91-71-1

Չ-90

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԻ

Յ. Համադասպեանց:

72 Ի ՄՈՍԿՈՎ:

1843.

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԲԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

П Е Р Е В О Д Ы

ВЪ ПРОЗѢ И ВЪ СТИХАХЪ

С Ъ Р У С С К А Г О

НА АРМЯНСКІЙ ЯЗЫКЪ

изъ Жуковского, Пушкина, Лермонтова,
Баратынского и Гнѣдича,

И. Амазаспова.

Издвѣніемъ Грузинскаго Дворянина
Никиты Мурачева.

МОСКВА.

Въ типографіи Лазаревыхъ Института Восточ. Языковъ.

1843.

891. 11-1
9-93 674-27

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԻ

ԱՐՁԱԿ և ՈՏԱՆԱԿՈՐ

Ի ՌՈՒՍԱՅ ԼԵՉՈՒԷ

Ի ՀԱՅ ԲԱՐՐԱՌ

Ի ժողովակից, Պուշկինէ, Լեւոնտովայ,
Բարատնակից և Վանդեւէ:

Յ. Համալսարանից:

Արդեամբք և Ծախելք Ազնուականի Վլադիմիր
Մկրտչի Սուրաչեանց:

Ի ՄՈՍԿՈՎ:

Ի Տպագրարան Ղազարի Տպարան Լեւոնտովայ:

1843.

453

1093

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ
Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ.
Москва. 30 Марта 1843 года.

Ценсоръ В. Флеровъ.

ИЗЪ ЖУРОВСКАГО.

Ъ ДОБРОУ, УЧЕБНО:

ДЕРЕВЕНСКИЙ СТОРОЖЬ.

ВЪ ПОЛНОЧЬ.

Полночь било; въ добрый часъ!
Спите; Богъ не спитъ за насъ.

Какъ все молчитъ!... Въ полночной глубинѣ
Окрестность вся какъ будто притаилась;
Нѣтъ шороху въ кустахъ; тиха дорога;
Въ пустой дали непростучить телега;
Не скрипнеть дверь; дыханье не провѣтъ;
Все, все теперь подъ занавѣсомъ спитъ;
И легкою ль, неслышною стою.
Прокрался здѣсь безплотный духъ.... не знаю.
Но чу.... тамъ прудъ шумитъ; беребिरаясь
По мельничнымъ колесамъ неподвижнымъ,
Сонливою струей бѣжитъ вода;
И ласточка тайкомъ ползетъ по бревнамъ
Подъ кровлею; и сова перелетѣла
По небу тихому отъ колокольной;
И въ высотѣ, фонарь ночной, луна
Виситъ межъ облаковъ и свѣтитъ лено,
И звѣздочки вдали небесной брежжутъ....
Не такъ же ли когда, осенней ночью,
Измокнувшій, усталый отъ дороги,

ՇԻՆՆԻՆ ԴԱՀԱԴԱՆ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՆ:

Դ. քուն մտէք. է կէտիշեր.

Ատուած հսկէ ՚ի վերայ մեր:

Առաջ ի տիրէ ամենութեք... Շրջակայք ամ գող-
ցես թէ ընկղմեալ են ՚ի խաւար գիշերի. զեփլուռն
մեղմաղին ոչ փարի գտերևովք թփոյ. լուռ և ան-
մռունջ մնայ ճանապարհն, և ՚ի խաւարազդեաց բա-
ցի ոչ լինի լսելի ճանչիւն սայլի: Ո՛չ ժամանէ
յունկնս իմ շառաչիւն դրանց, ոչ գոյ ուրեք շունչ
կենդանի, և թռչունք դադարեցան արդէն ՚ի նուա-
գելոյ: Համայն արարածք ննջեն ընդ վարազուբաւ
հանգստեան: ԲԷ, ուստի եկն ողիս անմարմին ՚ի
թեթև և յանլսելի քայլս՝ անգէտ եմ: Սակայն
մենկն դիր. լսե՛ս արդեօք, զխորդ լիճն անդ աղմկի
՚ի գնացս իւր, որոյ ջուրք յալիս քնէածս հոսին լը
անշարժ անիւս աղօրէկոյ. լսե՛ս, զխորդ ծիծեռն մեղմ
մեղմով սողոսկի ընդ գերանս ընդ հարկաւ նոյնն. զխ-
որդ բուն գիշերասէր վերացեալ ՚ի գմբէթ է եկեղեց-
ւոյն, թեւանայ ՚ի ներքոյ խաղաղացեալ երկնից: Առ-
նին՝ լապտեր գիշերոյ, կախեալ ՚ի բարձրուէ անդ ՚ի
միջի ամպոյ, լուսաւոր առնէ գլըջակայս, և սու-
տեղք ՚ի փայլ շողան շուրջ գնովաւ: Ո՛չ արդեօք

Придешь домой, еще не видишь кровель,
 А огонек ужь тамъ и тутъ сверкаетъ?...
 Но что жь во мнѣ такъ сердце разгорѣлось?
 Что на душѣ такъ радостно и смутно?
 Какъ будто въ ней по родинѣ тоска!
 Я плачу.... но о чемъ? И самъ не знаю!

Полночь било; въ добрый часъ!
 Спите; Богъ не спитъ за насъ.

Пуškai темно на высотѣ;
 Сіяють звѣзды въ темнотѣ.
 То свѣтъ родимой стороны;
 Про насъ онѣ тамъ зажжены.

Куда итти мнѣ? Въ нижнюю деревню
 Черезъ кладбище?... Дверь открыта.
 Подумаешь, что въ полночь изъ могилъ
 Покойники выходятъ навѣстить
 Свое село, провѣдать, все ли тамъ,
 Какъ было въ старину. До сей поры,
 Мнѣ помнится, еще ни одного
 Не встрѣтилъ я. Не прокричать ли полночь
 Покойникамъ?... Нѣтъ, лучше по гробамъ
 Пройду я молча, есть у нихъ на башнѣ
 Свои часы. Къ тому же.... какъ узнать!
 Прошла ль уже ихъ полночь, или нѣтъ?
 Быть можетъ, что теперь лишь только тьма
 Сгущается въ могилахъ.... ночь долга;
 Быть можетъ также, что струя разсвѣта

այսպէս փայլին ատոռ և անդ ՚ի բայոճստ ճրապուհք
յաչս ատն, որ յաշնանային գիշերի ծածկեալ քըր-
տամբք և վաստակաբեկ՝ դառնայ ՚ի հեռաւոր ճա-
նապարհէ ՚ի տուն իւր, այնինչ խրճիթ քն թաքչին
յերեսաց նորա ՚ի խաւարի: Սակայն ընդէ՞ր բոր-
բորի յիս սիրտ իմ. ընդէ՞ր խռովի և կրկին ու-
րախանայ հողիս: Ղողցես թէ զարթնու ՚ի նմա
թախիծ ՚ի վերայ կարօտեալ հայրենեաց: Ողբամ...
բայց յոյր վերայ՝ անդէտ եմ....

Ի քուն մտէք. է կէսգիշեր.

Եստուած հսկէ ՚ի վերայ մեր:

Տիրէ խաւարն աշխարհի.

Փայլեն ատոռք ՚ի խաւարի.

Է լոյսն այն պայծառ երկրին,

Որ վասն մեր անդ շողշողն:

Ո՛ւր գնացի՞ արդեօք ՚ի գիւղն ստորին, անցեալ
ընդ գերեզմանատունն, որոյ դրուհք բացեալ կան
սուաջի իմ: Ո՞ուի ինձ երբեմն, թէ մեռեալք յառ-
նեն և ելանեն ՚ի տեսութի շինից իւրեանց և գի-
տել կամին, թէ այնպէս իցէ անդ ամ ինչ, որպէս
՚ի հնումն էր: Մինչ ցայս վայր ժամանակի չէ իմ
տեսեալ ատոռ և ո՛չ զմի ՚ի նոցանէ: Ե՛կ՝ կոչեցից
յուսկնս ննջից լոյ, Ե՛կ՝ Գեշեհ. սակայն ո՛չ
այդպէս, այլ անցից լուռ լուկ ՚ի վերայ գերեզ-
մանայ. դոյ վառն նոյս ժամացոյն ՚ի վերայ աշտա-
րակին իւրեանց: Ո՞ գիտէ, հասեալ իցէ արդեօք
գիշեր նոյս, թէ ո՛չ. գուցէ խաւար գիշերոյ նոր ՚ի

Придешь домой, еще не видишь кровель,
 А огонек ужь тамъ и тутъ сверкаетъ?...
 Но что жь во мнѣ такъ сердце разгорѣлось?
 Что на душѣ такъ радостно и смутно?
 Какъ будто въ ней по родинѣ тоска!
 Я плачу.... но о чемъ? И самъ не знаю!

Полночь било; въ добрый часъ!
 Спите; Богъ не спитъ за насъ.

Пуškai темно на высотѣ;
 Сіяють звѣзды въ темнотѣ.
 То свѣтъ родимой стороны;
 Про насъ онѣ тамъ зажжены.

Куда итти мнѣ? Въ нижнюю деревню
 Черезъ кладбище?... Дверь открыта.
 Подумаешь, что въ полночь изъ могилъ
 Покойники выходятъ навѣстить
 Свое село, провѣдать, все ли тамъ,
 Какъ было въ старину. До сей поры,
 Мнѣ помнится, еще ни одного
 Не встрѣтилъ я. Не прокричать ли полночь
 Покойникамъ?... Нѣтъ, лучше по гробамъ
 Пройду я молча, есть у нихъ на башнѣ
 Свои часы. Къ тому же.... какъ узнать!
 Пройшла ль уже ихъ полночь, или нѣтъ?
 Быть можетъ, что теперь лишь только тьма
 Сгущается въ могилахъ.... ночь долга;
 Быть можетъ также, что струя разсвѣта

այսպէս վայլին ատո և անդ ՚ի բայո՛ւստ ճրպո՛ւնք
յաչս ատն, որ յաշնանային գիշերի ծածկեալ քըր-
տամբք և վաստակաբեկ՝ դառնայ ՚ի հեռաւոր ճա-
նապարհէ ՚ի տուն իւր, այնինչ խրճիթ քն թաքչին
յերեսաց նորա ՚ի խաւարի: Սակայն ընդէ՛ր բոր-
բորի յիս սիրտ իմ. ընդէ՛ր խռովի և կրկին ու-
րախանայ հողիս: Ղոզցես թէ զարթնու ՚ի նմա
թախիծ ՚ի վերայ կարօտեալ հայրենեայ: Ողբամ...
բայց յոյր վերայ՝ անդէտ եմ....

Ի քուն մտէք. է կէսգիշեր.

Եստուած հսկէ ՚ի վերայ մեր:

Տիրէ խաւարն աշխարհէ.

Փայլեն ատեղք ՚ի խաւարի.

Է լոյսն այն պայծառ երկրին,

Որ վասն մեր անդ շողշողն:

Ո՛ւր գնացայ՝ արդեօք ՚ի գիւղն ստորին, անցեալ
ընդ գերեզմանատունն, որոյ դրունք բացեալ կան
առաջի իմ: Ո՛ւր ի ննձ երբեմն, թէ մեռեալք յառ-
նեն և ելանն ՚ի տեսութի շինից իւրեանց և գի-
տել կամին, թէ այնպէս իցէ անդ ամ ինչ, որպէս
՚ի հնումն էր: Մինչ ցայս վայր ժամանակի չէ իմ
տեսեալ ատո և ո՛չ զմի ՚ի նոցանէ: Ե՛կ՝ կոչեցից
յունկս ննջից լոյ, Ե՛կ՝ Գիշերն. սակայն ո՛չ
այդպէս, այլ անցից լուռ լուկ ՚ի վերայ գերեզ-
մանայ. դոյ վառն նոյս ժամացոյն ՚ի վերայ աշտա-
րակին իւրեանց: Ո՛ր գիտէ, հասեալ իցէ արդեօք
գիշեր նոյս, թէ ո՛չ. գուցէ խաւար գիշերոյ նոր ՚ի

Уже мелькнула и для нихъ.... кто знаетъ;
 Какъ смирно здѣсь! знать мертвые покойны?
 Дай Богъ!... Но мнѣ чего-то страшно стало.
 Не все здѣсь умерло: я слышу, ходитъ
 На башнѣ маятникъ... ты скажешь, бьется
 Пульсъ времени въ его глубокомъ снѣ.
 И холодомъ съ вершины дуетъ полночь;
 Въ лугу ея дыханье бродитъ, тихо
 Соломою на кровляхъ шевелить,
 И пробирается сквозь тынь со свистомъ,
 И сыростью отъ стѣнъ церковныхъ нашетъ—
 Окончины трясутся, и порой
 Скрыпнѣть, качаясь, крестъ—здѣсь подуваетъ
 Оно въ открытую могилу... Бѣдный Фрицъ!
 И для тебя готовить ужъ постелю
 И каменный покровъ лежить при ней,
 И на нее огни отчизны свѣтять.
 Какъ быть! а вѣзмъ одно; вѣхъ на пути
 Застигнетъ сонъ... чтожъ нужды! все мы
 будемъ
 На милой родинѣ; кто на кладбищѣ
 Нашелъ постель — въ часъ добрый; вѣдь
 могила
 Последній на землѣ ночлегъ; когда же
 Проглянетъ день, и мы, проснувшись, выдемъ
 На новый свѣтъ, тогда пути и часу
 Не будетъ намъ съ ночлега до отчизны

նորոյ սկսանի թանձրանալ 'ի շիրխն նոցա. երկայ-
 նաձիւ է զիշերն. Է՛ զույց Ծառազայթ արշալուսոյ
 ծագեալ է արդէն և վասն նոցա... Օ՛ր խաղաղ
 է աստ. երևի հանգիստ է քուն մեռելոց. տո՛ւր նո-
 ցա Տէր զխաղաղութի: Սակայն ահ և երկիւղ պա-
 տել սկսանին զինև. աստ չէ Խճ մեռեալ: Լ՛նդ
 յաշտարակին շարժի Ծոճան ժամացուցի, և թուի
 ինձ, թէ լսեմ զարկ բազկի ժամանակին՝ մինչ հանդ-
 չի նա 'ի խաղաղ 'ի քուն: Հոլմ սառնաբեր շնչէ
 անտի և թափառի 'ի սիղի, մեղմ մեղմիկ տառանէ
 զհարդս՝ որ 'ի վերայ հարկաց և շնչէ 'ի ճեղքուածս
 պարսպի. շարժին փեղկք լուսամտից, և ժամէ 'ի
 ժամ՝ շարժի խաչն Ծռնչելով. ահա աստ շնչէ այն
 'ի բացեալ գերեզման. եղճկ քեզ Ֆրից (*), և վասն
 քո պատրաստեն արդէն զանկողինս, և ծածկոյթ քա-
 րեղէն եղեալ կայ զնուաւ, և 'ի վերայ նորա 'ի շող
 փայլին ճրագունք երկնային հայրենեաց: Ի՛նչ. սյդ-
 պէս է. միատեսակ է օրհաս ամենեցուն. 'ի ճանա-
 պարհի կենաց իջցէ 'ի վերայ ամենից քուն ծանրա-
 զին. այլ զն՛նչ... հայրենիք մեր անդ ակն ունին
 զալստեան մերոյ. որ 'ի գերեզմանատան եզիտ զան-
 կողինս՝ թո՛ղ թեթև լիցի քուն նորա. զի գերեզ-
 մանն է վերջին օթեան մարդոյ յաշխարհս. և յոր-
 ժամ ծագեսցի օրն վերջին, զարթուցեալ 'ի քնոյ,
 մտցուք 'ի նոր աշխարհ. անդ ո՛չ ժամ և ո՛չ ժա-
 մանակ լիցի զնալոյ մերոյ յօթեանէ յերկին այն:

(*) Յարդի անուն է:

Полночь било; въ добрый часъ!
Спите; Богъ не спитъ за насъ.

Сіяютъ звѣзды съ вышины,
То свѣтъ родимой стороны:
Туда черезъ могилу путь;
Въ могилѣ жъ... только отдохнуть.

Гдѣ былъ я? гдѣ теперь? Иду деревней;
Прошелъ черезъ кладбище... Все покойно
И здѣсь и тамъ... И что жъ деревня въ полночь?
Не тихое ль кладбище? Развѣ тамъ,
Равно какъ здѣсь, не спать, не отдыхаютъ
Отъ долгія усталости житейской,
Отъ скорби, радости, подъ властью Бога,
Здѣсь въ хижинѣ, а тамъ въ сырой землѣ,
До яснаго, небеснаго разсвѣта?
А онъ ужъ не долежъ... какъ бы ночь
Ни длилася, и неба ни темнила,
А все разсвѣта намъ не миновать.
Деревню разъ, другой я обойду —
И пѣтухи начнутъ мнѣ откликаться,
И воздухъ утренній начнетъ въ лице
Мнѣ дуть; проснется день въ бору, отдернетъ
Небесный занавѣсъ и утро тихой
Струей прольется въ сумракъ; наконецъ,
Посмотришь: холмъ, и долъ, и лѣсъ сіяютъ;
Все встрепенулося; тамъ ставень вскрылся,
Тамъ отворилась дверь; и все очнулось,

Դ քուն մտէք. է կէսգիշեր.
Աստուած հսկէ ՚ի վերայ մեր:

Շողան աստեղք ՚ի բարձրութեան.
Մեր հայրենեաց լոյսն է այն.
Անդր ճանապարհ՝ ընդ գերեզման,
Ուր մեր հանգիստ առցուք միայն:

Ուր էի, և ուր եմ այժմ. գնամ ընդ գիւղն,
անցի ընդ գերեզմանատունն. ամենուրեք խաղաղ
է... Աւ զընչ է գիւղն զհասարակ գիշերաւ. միթէ
չէ՞ այն նման խաղաղ գերեզմանատան. միթէ՞ անդ
որպէս և սատ ոչ ննջեն և ոչ հանգուցեալ խա-
ղաղանան ՚ի վատտակաբեկ կենաց, ՚ի վշտաց և յու-
րախութեաց ընդ պահպանութեւ Աստուծոյ, աստ ՚ի
խրճի, իսկ անդ՝ ՚ի խնաւ երկրի՝ մինչև ցծագունմն
լուսափայլ առուն:

Աւ եկեսցէ օրն այն... Թէ և երկայն իցէ գիշերն
և խաւարաւ ծածկեսցէ վերկինս, սակայն տեսցուք
զծագունմն նորոյ առուր: Մի անգամ, կամ երկիցս
ևս անցից ընդ գիւղն՝ և խօսեսցի հաւն, և շունչ
առաւօտու շնչեսցէ յերեսս իմ. զարթուցեալ յա-
րիցէ օրն յանտառի, խլեսցէ զխաւարամած ծած-
կոյթ յերեսաց երկնից և խաղաղն առաւօտ հեղցէ
զլուսեղէն հոսանս իւր, և ահա տեսցես, զի բլուրք,
դաշտք և անտառք ՚ի լոյս արեւու փայլին. յարեան
արարածք ամ. անդ բացան փեղկք լուսամտից, իսկ
անդ դբունք: Աւ զարթեաւ ամ ինչ և հոգի բզ-
գեցաւ: Տէր իմ, զի՛ գեղեցիկ ունի լինել օրն՝ յա-

И всюду жизнь свободная разыграла.
 Ахъ, Царь небесный, что за праздникъ будетъ,
 Когда послѣдняя промчится ночь!
 Когда всѣ звѣзды, малыя, большія,
 И мѣсяцъ, и заря, и солнце вдругъ
 Въ небесномъ пламени растають, свѣтъ
 До самой глубины могилъ прольется,
 И скажутъ матери младенцамъ: *утро!*
 И все отъ сна пробудится; тамъ дверь
 Тяжелая отворится, тамъ ставень;
 И выглянуть усоншіе оттуда!...
 О, сколько бѣдъ забыто въ тихомъ снѣ!
 И сколько ранъ глубокихъ въ самомъ сердцѣ
 Изцѣлено! Встаютъ, здоровы, ясны;
 Пьютъ воздухъ жизни; онъ вливаетъ крѣпость
 Имъ въ душу... Но когда жъ тому случиться?

Полночь было; въ добрый часъ!

Сните; Богъ не спитъ за насъ.

Еще лежитъ на небѣ тень;

Еще далеко свѣтлый день;

Но живъ Господь; онъ знаетъ срокъ:

Онъ вышлетъ утро на востокъ.

լուսմ անցեալ գնացէ վերջին գիշերն. երբ փոքր
 և մեծ առտեղք, լուսինն, արշալոյսն և արեգակն
 յանկարծակի հալեալ կործանիցին յերկնային բա-
 ցոյ, և լոյսն մտցէ մինչև 'ի խորս գերեզմանաց, և
 մարք պատմեսցին մանկանց իւրեանց՝ *մէն անտիմ*,
 և արարած իմ զարթիցէ 'ի քնոյ. անդ բացյցին
 դրունք փակեալք և առտ փեղկք պատուհանից, և
 յարիցեն մեռեալք: Ի՛... վիշտք իմ 'ի մոռացնս
 են արկեալ 'ի քունս յայսմիկ, և իմ վիշք բժըշ-
 կեալ անդ. քանզի յառնեն ամենեքեան առողջ և
 ուրախ դիմօք. ձգեն յինքն զօդ. կենսատու, որ զօ-
 րայուցանէ զհոգիս: Բայց ե՞րբ եկեսցէ ժամդ այդ:

Դ քուն մտէք. է կէսգիշեր.

Լստուած հսկէ 'ի վերայ մեր:

Ղեռու ծածկէ զերկինս խաւար.

Պալոյ է օրն լուսապայծառ:

Բայց յաւիտեան Տէր մեր կեցցէ,

Օ ժամանակըն նա գիտէ:

Սեղ առաւօտ առաքեսցէ

Յարեւելիցն 'ի կուսէ:

ТЛѢННОСТЬ

*Разговоръ на дорогѣ, ведущей въ Базель, съ
виду развалинъ замка Ретлера, вѣтеромъ.*

ВНУКЪ.

Послушай, дѣдушка! мнѣ каждый разъ,
Когда взгляну на этотъ замокъ Ретлеръ,
Приходить въ мысль: что если то жь случится
И съ нашей хижинкой?... Какъ страшно тамъ!
Ты скажешь: смерть сидитъ на этихъ
камняхъ!
А домикъ нашъ?... Взгляни: какъ будто
церковь,
Свѣтлѣетъ на холмѣ, и окна блещутъ.
Скажи жь, какъ можетъ быть, чтобы и съ нимъ
Случилось то жь, что съ этимъ старымъ
замкомъ?

ДѢДУШКА.

Какъ можетъ быть?... Ахъ, другъ мой, это
будетъ.
Всему чередъ: за молодостью влѣдъ
Тащится старость; все идетъ къ концу,
И ни на мигъ не постоятъ. Ты слышишь:
Безумолку шумитъ вода! Ты видишь:

ՈՒՆԱՅՆՈՒԹԻՒՆ:

Այսպէս ինչպէս շահապաշտներն ինչպէս ինչպէս ինչպէս
այսպէս ինչպէս ինչպէս ինչպէս ինչպէս ինչպէս

ԹՈՒՆՆԵՐ:

Գիտե՛ս, հայր իմ, յորժամ հայիմ յամբողջ այս
Ունայն, ինչ ինչ յայն, թէ զուրկ յաւուր
միում և տունն մեր աւերեցի նման ամբողջիս: Տե՛ս,
որպէս ահարկու է ամ ինչ՝ որ անդ. թուի՝ թէ
մահն բազմեալ նստի ի վերայ քարանդե. այն ինչ
տունն մեր, հայեաց, զուարթ է և խնդալից իբրև
տաճար Աստուծոյ. տե՛ս, զի գեղեցիկս փայլին պա-
տուհանք նորա: Պատմեա՛, միթէ ո՞յս է խոճալի վի-
ճակ՝ որ յապագայս պատրաստի նմա:

ՀԱՒՆ:

Ի՛նչ, որդեանկ իմ, այս գալոց է. ամենայնի ժամա-
նակ է. ծերութի՛ն գայ զհետ մանկութե՛ն. ամենայն
ինչ ունի վախճան, և չի՛ք ինչ՝ որ մնայ անշարժ:
Ունին դիր, լսե՛ս՝ զխորդ կարկաչին ջուրք. տեսա-
նե՛ս՝ զխորդ աստեղք փայլին ի հաստատութե՛ն երկ-
նից. թուի՝ թէ չշարժին նորա... սակայն ի՛նչ այդ-
պէս. ամենայն ինչ յաշտարհի շարժի, գայ և ան-
ցանկէ: Այո՛, թէ՛ և հրաշալի է այդ և անհաւա-
տալի, սակայն այդպէս է: Մանկութի՛ն շողայ յայն

На небесахъ сіяють звѣзды! можно
 Подумать, что онѣ ни съ мѣста... нѣтъ!
 Все движется, приходитъ и уходитъ.
 Дивись, какъ хочешь, другъ, а это такъ!
 Ты молодъ; я былъ также молодъ прежде;
 Теперь ужъ все иное... старость, старость!
 И чтожь? Куда бы я ни шелъ — на пашню,
 Въ деревню, въ Базель—все иду къ кладбищу!
 Я не тужу... и ты, какъ я, созрѣешь.
 Тогда посмотришь, гдѣ я?... Нѣтъ меня!
 Ужъ вокругъ моей могилы бродятъ козы;
 А домикъ между тѣмъ дряхлѣй, дряхлѣй;
 И дождь его сѣчетъ, и зной палитъ,
 И тихомолкомъ червь буравитъ стѣны,
 И въ кровлю течъ, и въ щели свисаетъ
 вѣтеръ...

А тамъ и ты закрылъ глаза; дѣтей
 Смѣнили внуки; то чини, другое;
 А тамъ и нечего чинить... все сгнило!
 А поглядишь: лѣтъ тысяча прошло,
 Деревня вся въ могилѣ; гдѣ стояла
 Когда-то церковь, тамъ соха гуляетъ!

ВНУКЪ.

Ты шутишь: быть не можетъ!

ДѢДУШКА.

Будетъ, будетъ!

Дивись, какъ хочешь, другъ, а это такъ!

քո. Էր երբեմն՝ յորժամ՝ և իմ կայստա էին այնքան
 իսկ այժմ՝ ամենայն ինչ փոխվեալ է և ճիշտված
 հասեալ։ Աւ գինչ... երթամ՝ արդեօր յարտօրայս,
 կամ 'ի զիւղ, կամ 'ի Բակէլ՝ մերձենամ՝ միայն 'ի
 զերեզման իմ. թէ և քաջ գիտեմ՝ զայս ամենայն,
 սակայն ոչ տրանջեմ։ Ակեայէ ժամանակ քո, և
 դու 'ի հասակ հասցես, որպէս ես։ Յետոյ դարձեալ՝
 ինդրեսցես, և ոչ գտցես զիս։ Տեսցես, զի այժե-
 մունք ոստնուն շուրջ զգերեզմանաւ իմով. այն ինչ
 տունն մեր հնայեալ տատանի 'ի վերայ հիմանց իւ-
 ռոյ։ Օ՛ր անձրեք երկնից իջցեն 'ի վերայ նորա, և
 տօթ արեւու այրեսցէ զայն, և որդն կերիցէ զօր-
 մունս նորա, և հարկ նորա հնայեալ ճեղքեսցի, և
 ընդ ճեղքուածս անցյե հողմ։ Ակեայէ ժամ՝ և դու
 փակեսցես զաչոյդ։ Թողունք քո կալցեն զտեղի որդ-
 ւոյ քոյ, նորողեսցեն՝ զոր հին է. հուսկ ուրեմն և
 ո'չ գտցեն իր նորողելի, զի նեխեալ փոխցի ամե-
 նայն։ Անցյեն հազարամեայք, և զիւրն՝ որ ուրախ և
 զուարթ էր երբեմն, մեռցի փոխադարձեալ 'ի գե-
 րեզմանապտուն. ուր տաճար Տեառն կանգնեալ կայր՝
 անդ արօր շինականի ճեղքեալ սլատառէ զերկիր։

Թ Ո Ռ Ն Ն:

Օճաղու գաս. քանզի անհնարին իմն է, զոր պատմես։

Հ Ա Ի Ն:

Սի՛ սքանչանար ընդ այս, որդեակ իմ, զի եկես-
 ցէ ժամանակ, և այս ամենայն կատարեսցի։ Ահա-
 ւաղիկ Բակէլ. տես, որպէս գեղեցիկ է այն. բնա-

Вотъ Базель нашъ.... сказать, прекрасный
городъ!

Домовъ не счетъ — иной огромный церкви;
Церквей же болъ, чѣмъ въ иной деревнѣ
Домовъ; все улицы кишатъ народомъ;
А сколькожъ добрыхъ тамъ людей!... Но
что же?

Какъ многихъ нѣтъ, которыхъ я, бывало,
Встрѣчалъ тамъ.... Гдѣ они? Лежатъ давно
За церковью и снятъ глубокимъ сномъ!
Но только ль, другъ? Ударить часъ—и Базель
Сойдетъ въ могилу! Кое-гдѣ, какъ кости,
Выглядывать здѣсь будутъ изъ земли:
Тамъ башня, тамъ стѣна, тамъ сводъ упавшій,
На нихъ же, по мѣстамъ, береза, кустъ,
И мохъ сѣдой, и въ немъ на гнѣздахъ цанли:
Жаль Базеля! а если люди будутъ
Все также глухи и тогда, какъ нынче,
То заведутся здѣсь и привидѣнья,
И черный волкъ и огненный медвѣдь,
И мало ли....

ВНУКЪ.

Не громко говори!
Дай мостъ намъ перейти; тамъ у дороги
Въ кустарникѣ прошедшею весной
Похороненъ утопленникъ. Смотри,
Какъ пятится гнѣдко, и уши поднимать;
Глядитъ туда, какъ будто что-то видитъ!

կարանաց որ 'ի նմա՝ ոչ զոյ թիւ է տուն՝ որ մեծ է քան զտաճարս. և եկեղեցիք բազում են, քան տունք շինականաց. փողոցք նորա լի են ամբօխիւք, և բազում արք առաքինիք գտանին անդ: Առ զմինչ... ուր են՝ զորս երբեմն տեսանէի անդ.—առ եկեղեցեալ եղեալ հանգչին և ննջեն 'ի քաղցր քուն: Թերևս ուր են... եկեացէ ժամ՝ և նոյն խիկ Բագէլ իջցէ 'ի գերեզման: Աստ և անդ իբրև ոսկերք երևեսցին յերկրի աւերակք աշտարակաց, որմոց և կամարաց, և 'ի վերայ նոյա բուսանիցին հաղնիք, և թուփք և մամուռ սպիտակ, և 'ի վերայ ծառոց թռչունք դիցեն զբոյս: Ախոս քաղաքիս. և եթէ յայնժամ մարդիկ այդպէս յիմար լինիցին որպէս այժմ՝ երևեսցին աստ հրաշք, և սեաւ գայլ և արջ հրեղէն և այլ բազում սքանչելիք:

Թ Ո Ռ Ն Ն:

Մի՛ խօսիր բարձրաձայն. թո՛ղ անցյուք զկամուրջն. անդ ասեն՝ 'ի ճանապարհին յանցեալ դարնոս թաղեալ են զընկղմեալ ոմն: Տէրս որպէս ձին մեր ընդ կրունկն դառնայ և ամբառնայ զականջս և յայն կոյս դիտէ, իբր թէ երևոյթ ինչ երևի յաչս նորա:

Հ Ա Ի Ն:

Ի՞նչ կաց և մի՛ խօսիր յիմարաբար: Ձին մեր խրտոչող է. այն սեաւ թուփ է՝ զոր տեսանես: Թո՛ղ 'ի խաղաղ հանդստեան զննջեցեալս. մեք ոչ կարաւոցուք յարուցանել կնոսա: 'Ի ժամուս զԲագէլայ

ДѢДУШКА.

Молчи, глушецъ! Гнѣдко пужливъ; тамъ
кусть

Чернѣется — оставь въ покоѣ мертвыхъ:
Намъ ихъ не разбудить; а рѣчь теперь
О Базелѣ; и онъ въ свой часъ умретъ!
И много, много лѣтъ спустя, быть можетъ,
Здѣсь останоится прохожій: взглянетъ
Туда, гдѣ нынче городъ... Тамъ все чисто!
Лишь солнышко надъ пустыремъ играетъ!
И спутнику онъ скажетъ: «встарину
»Стоялъ тамъ Базель; эта груда камней
»Въ то время Церковью Петра была...
»Жаль Базеля!»

ВНУКЪ.

Какъ можетъ это случиться?

ДѢДУШКА.

Не вѣрь, иль вѣрь, а это не минуетъ.
Придетъ пора, сгорить и свѣтъ! послушай:
Вдругъ о полуночи выходить сторожъ —
Кто онъ, не знаютъ — онъ не здѣшній; ярче
Звѣзды блеститъ онъ и гласитъ: *проснитесь!*
Проснитесь! скоро день! . . . Вдругъ небо
рѣветъ

И разгорается, и громъ сначала
Едва стучитъ, потомъ сильнѣй, сильнѣй!

էին խօսք մեր: Նա ևս մեզի յառուր միում: Օգնի
անցանելոյ հոլով ամույ գնեցէ զկայ առեալ ոնցա-
ւորն հայեսցի յայն կոյ՝ ուր այժմ՝ քաղաքս է, և
տեսցէ, զի չիք ինչ անդ և ունայն է տեղի նորա,
և ճառադայժք և եթ արեգական շողան յոնապա-
տին: Նա պատմեսցէ յայնժամ՝ յունկն ուղեկցի իւ-
րոյ և ստասցէ »ի հնուն էր անո քաղաք մի՝ Րաւ-
զէլ անուն, կոտեալ քարինքս՝ եկեղեցի սրբոյն
Պետրոսի էին: Ափսոս քաղաքին»

Թ Ո Ռ Ն Ն:

Եթէ ճշմարիտ է՝ զոր պատմես:

Հ Ա Ի Ն:

Կամիս՝ հաւատա՛, թէ չկամիս՝ մի՛ հաւատար-
տակայն այս կատարեսցի: Եկեսցէ ժամ՝ և աշխարհ
ամ՝ հրկիզեալ այրեսցի: Լ՝ ուր ինձ, ահա զհասա-
րակ գիշերաւ գայ պահապան. ո՞վ է նա, անգէտ է
այս ամենեցուն, զի չէ՛ նա աստի: Երեսք նորա
լուսաւոր են, քան աստեղք, և նա ասէ »չարէ՛ք,
չարէ՛ք, զէ հարեալ է զի:« Յանկարծակի երկինք
ի լոյս զգենուն և բորբոքին, և որոտումն լսելի
լինի ՚ի հեռուստ, և տակաւ առ սակաւ զօրանայ ձայն
որոտման, և յանկարծակի տմենայն երկինք ահապինս
որոտան: Երկիր շարժի: Օ՛ անգալք հարկանին զմի-
մեանց և կոչեն զժողովուրդ յաղթս, և անձն ամ
ի վերայ երեսաց անկեալ աղօթէ: Ահա եւանէ օր
ահապին, և օրն առանց առաւօտու, առանց արեգա-
կան: Փայլակունք հատանին յերկնից և լուսաւորեն

И вдругъ отвсюду загремѣло; страшно
 Дрожить земля; колокола гудятъ,
 И сами свѣтъ сзываютъ на молитву;
 И вдругъ... все молится; и всходитъ день—
 Ужасный день: безъ утра и безъ солнца!
 Все небо въ молніяхъ, земля въ блистаньи!
 И мало ль что еще!... Все наконецъ
 Зажглось, горитъ, горитъ и прогораетъ
 До дна и некому тушить, и само
 Потухнетъ... Что ты скажешь? Какова
 Покажется тогда земля?

ВНУКЪ.

Какъ сташно!

А что съ людьми, когда земля сгоритъ!

ДѢДУШКА.

Съ людьми?... людей давно ужъ нѣтъ; они...
 Но гдѣ они?... будь добръ; смиреннымъ
 сердцемъ

Вѣрь Богу; береги въ душѣ невинность—
 И все тутъ!... Посмотри: тамъ свѣтятъ звѣзды!
 И что звѣзда, то ясное селенье!
 Надъ ними жь, слышно, есть прекрасный
 городъ

Онъ невидимъ!... Но будешь добръ, и будешь
 Въ одной изъ звѣздъ, и будетъ миръ съ тобою!
 А если Богъ посудитъ, то найдешь
 Тамъ и своихъ: отца, и мать, и... дѣда!

գերկիր: Ի՛... և բազում ինչ եղիցի յառուրն յայն-
միկ: Ապա աշխարհ ամ' այրի և 'ի հուր այրի և
դառնայ 'ի մոխիր, և ո՛չ ոք է, որ շիջուցանիցէ վայն,
և ինքն ինքեան շիջանի.... Օ՛րնչ ասասցես ընդ
այս. գեղեցիկ արդեօք լինիցի յայնժամ երկիրն:

ԹՈՌՆՆԵ

Ո՛հ. զի՛ վարհուրելի են բանքդ. և զի՛նչ ընդ
բնակեչս, յորժամ այլեսցի աշխարհ:

ՀԱԵՆ

Բնդ բնակի՞չս: Եւ ո՛չ մի 'ի նոցանէ ֆրասցէ
յայնժամ յաշխարհի: Կոքա... սակայն ո՛ւր են նո-
քա.... բարեպաշտ լեր՝ որդեակ իմ և հեղ սրտիւ
յուսա՛ առ Ա՛ծ. ջննջ և մաքուր սկահեա 'ի հոգ-
ւոջդ զանմեղութի՛ն քո. ահա այս է խրատ իմ: Հա-
յեանց, անդ աստեղք չողան. և մէն մի յաստեղացն՝
լուսաւոր բնակարան է ուրախութե՛ն: Պատմեն, թէ
անդր քան զնոսա է քաղաք մի գեղեցիկ անտեսա-
նելի. և եթէ բարեպաշտ լինիցիս՝ մտցես 'ի
մին յաստեղացդ, և խաղաղութի՛ն ընդ քեզ: Իսկ
եթէ արժանի արասցէ Ա՛ծ, տեսցես անդ զհայր և
զմայր քո և զհաւդ տեսցես: Ո՞ր գիտէ. գուցէ յան-
ցանել քոյ ընդ ծիլս կաթին 'ի քաղաքն անտեսա-
նելի՛ 'ի յուշ բերցես գերկիր մեր և խոնարհեալ
հայեսցիս 'ի վայր. և զի՛նչ երեւեսցի աչացդ. ամ-
բոյն Ուհալէր... ամ' ինչ 'ի մոխիր է դարձեալ:
Ի՛երկնք մեր կանգնին իբրեւ սկապեալ աշտարակք
և շուրջանակի մոխիր: Չէք ջուր 'ի գետն և բայ է

А можетъ быть — когда идти случится
 По млечному пути въ тотъ тайный городъ,
 Ты вспомнишь о землѣ; согласишь внизъ,
 И чтожь внизу увидишь? Замокъ *Ретлеръ*!
 Все въ уголь сожжено; а наши горы,
 Какъ башни старыя, чернѣютъ; вокругъ
 Зола; въ рѣкѣ воды нѣтъ, только дно
 Осталось пустое—мертвый слѣдъ
 Давнишняго потока; и все тихо,
 Какъ гробъ. Тогда товарищу ты скажешь:
 » Смотри, тамъ встарину земля была!
 » Близъ этихъ горъ и я жила въ ту пору,
 » И пасъ коровъ, и сѣялъ, и похаль!
 » Тамъ дѣда и отца отнесъ въ могилу;
 » Былъ самъ отцемъ и радостнаго въ жизни
 » Миѣ было много; и Господь миѣ далъ
 » Кончину мирную... и здѣсь миѣ лучше! «

յառաջ նորա: Ամենուրեք խաղաղ է: Իբրև 'ի գերեզմանի: Վաւ պատմեացես ընկերի քում և ասասցես, «Հայերայ» 'ի հնումն անդ երկիր էր. ոչ հեռի 'ի լերանցս՝ էր բնակարան իմ. ես արած էի անդ խաշինս, սերմանէի և վարէի զերկիր: Անդ զհուն իմ և զհայրս ետու երկրի: Օրդդիս ետ ինձ Աճ. հայր եղէ և բազում ուրախութիւն տեսի 'ի կեանս իմ: Տէր Աճ ետ ինձ զխաղաղ վախճան, և աստ հանգիստ եմ:»

ВОСКРЕСНОЕ УТРО

ВЪ ДЕРЕВНЬ.

Слушай дружокъ! (говорить Воскресенью
Суббота) деревня

Вся ужь заснула давно; въ окрестности все
ужь покойно;

Время и мнѣ на покой: меня одолѣла дремота;
Полночь близко!..... И только успѣла Суббота
промолвить:

»Полночь!« а полночь ужь тутъ и ее при-
нимаетъ безмолвно

Въ тихое лоно. Моя череда! говоритъ Во-
скресенье;

Легкой рукою, тихонько двери свои отворило,
Вышло и смотреть на звѣзды: звѣзды ярко
сіяютъ;

На небѣ темно и чисто; у солнышка завѣсь
задержнуть.

Долго еще до разсвѣта; все спитъ; иногда
повѣваетъ

Свѣжій ночной вѣтерокъ, сквозь сонъ встре-
пенувшись, какъ будто

Утра далекій приходъ боясь пропустить.
Невидимкой

Ходить, какъ духъ безтѣлесный, неслышной
стопой Воскресенье.

Въ рощу заглянетъ — тамъ тихо; листья
молчатъ; сквозь вершины

Темныхъ деревь, какъ безчисленны очи,
звѣздочки смотреть;

ԿԻՒՐԱԿ, ԱՌԱՒՕՏ

’Է ԳԵՂԷ:

Ա՛րեւիդ, ասէ Շաւիշի Կիւրա՛ն, գիւղն ’ի վաղուց արդէն ’ի քուն ննջէ. շքեկայք ամ հանգչին. ժամ է և ինձ ’ի հանգիստ մտանել. զինիւրհ փակէ զաչս իմ և մերձ է գիշերն հասարակ: Մինչևեւ այսպէս խօսէր նա, ահա եկն եհաս Կիւ Գեղէն և լուռ լռիկ ընկալաւ զՇաւիշի ’ի խաղաղացուցիչ գիրկս իւր: Այժմ՝ իմ է կարգն, ասէ Կիւրա՛ն, և մեղմ հանդարդ եբաց թեթև ձեռք զդրունս իւր, ել և հայեաց յատենդ. աստեղք փայլին ’ի լոյս շողշողուն. ջինջ և խաւար երկինք տարածանին զերկրաւ. երեսք արեգական ծածկեալ են վարագուրաւ, և ո՛չ փութանակի՝ եկեսցէ արշալոյսն: Ամենայն ինչ ննջէ: Քամի ’ի ժամ խաղայ սլացեալ հողմն գիշերային՝ զարթուցեալ ’ի քաղցրիկ քնոյ, և թուի, թէ անհամբեր սպասէ գալստեան առաւօտու: Աւ յանտես, յանլսելի ’ի քայլս ընթանայ Կիւրա՛ն, գողցես ողի իմն անմարմին: Ստանէ յանտառն՝ անդ խաղաղութի տիրէ. տերեք ’ի լուծի կան. աստեղք

Кое-гдѣ яркій свѣтлякъ на листочкѣ горитъ,
 какъ лампада
 Въ кельѣ отшельника. По луку тихо прой-
 деть — тамъ незримый
 Шепчетъ ручей, пробираясь по камнямъ;
 кругомъ вся окрестность,
 Холмы, деревья въ невѣрные тѣни слилися
 и молча
 Слушаютъ шепотъ. Зайдетъ на кладбище —
 могилы въ глубокомъ
 Снѣ, и подъ легкимъ ихъ дерномъ, какъ
 будто что дышетъ свободнымъ,
 Свѣжимъ дыханьемъ. Въ село завернетъ — и
 тамъ все покойно;
 Пусто на улицѣ; снятъ пѣтухи, и сельская
 церковь
 Съ темной своей колокольной, внутри оза-
 ренная слабымъ
 Блескомъ свѣчи предъ Иконою, стоитъ какъ
 будто безмолвной
 Сторождь деревни. — Спокойно на паперти
 сѣвъ, Воскресенье
 Ждетъ посреди глубокой тмы и молчанья,
 чтобъ утро
 На небѣ тронулось... тронулось утро; во тму
 и молчанье
 Что-то живое проникло; стало свѣжѣе, и
 звѣзды
 Начали тускнеть... пѣтухъ закричалъ. Вос-
 кресенье тихонько
 Подняло занавѣсъ спящаго солнца, тихонько
 шепнуло:
 »Солнышко, встань!«... И разомъ подернулся
 блѣдной струею

'ի խոնարհ հային ընդ գաղաթուհս տերևախիտ ծա-
 ուոց, իբրև աչք բազմաթիւք. աստ և անդ շողջու-
 ղան փոսուրայք, իբրև կանթեղք 'ի խցի միայնակեցի:
 Ճեմէ Կէ-լ-է-է 'ի կանաչ 'ի սիւղի՝ և անդ վտակն
 կարկաչէ 'ի խաւարի, անցանելով ընդ զառ 'ի վայրս
 քարանց: Շրջակայք ամենայն՝ բլուրք և ծառք
 ունինդիր լինին կարկաչանայն: Ստանէ նա 'ի գե-
 րեզմանառուն՝ գերեզմանք ամենայն 'ի խորին մտեալ
 'ի քուն՝ ննջեն, և գողցես շունչ իմն կենդանի խա-
 ղալ սկսանի ընդ նոքօք: Ստանէ 'ի գիւղն՝ և անդ
 խաղաղ է, և չի՛ք ոք 'ի փողոցս. հաւք չիսսին. խկ
 շինական եկեղեցին և զանգակատուն նորա, լուսա-
 ւորեալ լուսով կանթեղին՝ կախելոյ առաջի պատ-
 կերի Տելամօնն՝ 'ի կանդուն կան, իբրև պահապանք
 շինիս: Նոտաւ Կէ-լ-է-է 'ի վերայ սեմոց տաճարին
 և 'ի մաւախուղ սլատեալ՝ լռիկ սպասէր, թէ ե՛րբ
 զարթիցէ յերկինս առաւօտն: Լա ահա զարթեալ
 այն: Իբրև ոգի իմն կենսաբեր եմուտ 'ի խաւարն
 գիշերոյ. օդն ցրտացաւ. աստեղք սկսան շիջանիլ, և
 խօսեցաւ հաւն: Լա Կէ-լ-է-է ձգեաց զվարագոյն
 յերեսաց քնահար արևու և ասաց նմա քաղցրա-
 ձայն »զարթի՛ր արեղակն,« և նոյնժամայն լուսեղէն
 վտակ տաքածեալ պատուաց զթաղգեաց արևելս:

Темный востокъ; началось тамъ движеніе и
 слѣдомъ за яркой
 Утренней звѣздочкой, рой облаковъ приле-
 тѣлъ и усыпаль
 Небо и лучъ за лучемъ полились, облака
 зажигая....
 Вдругъ между ними, какъ радостный Ангель,
 солнце явилось.
 Вся деревня проснулася и видитъ: стоитъ
 Воскресенье
 Въ свѣжемъ вѣнкѣ изъ цвѣтовъ и, сіяя на
 солнцѣ
 »Доброе утро!« всѣмъ говоритъ. И торже-
 ственно-тихій
 Праздникъ приходитъ на смѣну заботливо-
 трудной недѣли;
 Благовѣсть звонкій въ церковь зоветъ — и въ
 одеждѣ Воскресной
 Старый и малый идутъ на молитву... Въ
 деревнѣ молчанье;
 Въ церкви дымятся кадилы, и тихое слы-
 шится пѣнье.

Կեանք խաղալ սկսան անդ, և զհետ աստեղն առա-
 ւօտու եկին թուույեալ ամսք թեթեալթեք և
 սիւեցան ընդ ամենայն երկինս. հոսեցան ճառա-
 գայթք զհետ ճառագայթից 'ի լոյս լուսաւորելով
 զամսս: Եւ ահա 'ի միջի նոյա երևեցաւ արեգակն,
 իբրև հրշտակ աւետաբեր, և գիւղն զարթեաւ 'ի
 քնոյ, և առաջի նորա Կէ-ր-ի-ն 'ի թագ 'ի գլուխ և
 ծաղկապսակ՝ լուսաւորեալ լուսով արևու, ասէ ա-
 մենեցուն »Է-ր-ի-ն յի՛:« Եւ եօթնեակն քաղմահոդ
 տեղի տայ մեծահանգէս Կէ-ր-ի-ն՝ աւուրն հանգըս-
 տեան: Օ՜ անգալք կոչին զժողովուրդս 'ի տաճար.
 և զարդարեալք 'ի զգեստս հանդիսաւորս՝ մեծք և
 փոքունք յաղօթս փութան:

Եւ թի տիրէ 'ի վերայ գեղջն. ծուխ ինկոյ ե-
 լանէ յեկեղեցոյ և լսելի լինի ձայն երգոյ:

НОРМАНСКІЙ ОБЫЧАЙ.

Рыбачья хижина на берегахъ Нормандіи.

Бальдеръ, мореходецъ.

Рихардъ, рыбакъ.

Торильда.

БАЛЬДЕРЪ.

Твое здоровье, мой хозяинъ добрый.
Признаться ли? Я благодаренъ бурѣ,
Занесшей насъ въ спокойный твой заливъ.
Давно такимъ радушнымъ угощеньемъ
У свѣтлаго огня, въ пріютѣ мирномъ,
Порадованъ я не былъ.

РИХАРДЪ.

Въ добрый часъ;
Доволенъ ты, и мы довольны; въ нашихъ
Рыбачьихъ хижинахъ какая роскошь?
Но вдвое намъ по сердцу гость такой,
Какъ ты, рожденный въ сѣверныхъ странахъ,
Изъ коихъ въ старину приплыли наши
Отцы, о коихъ намъ изъ древнихъ лѣтъ
Такъ много славнаго сохранено
Въ преданіяхъ и пѣсняхъ сладкозвучныхъ.

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐՄԱՆԱՅ:

Հէ-Ն յնորսէ յեւերս Նորմանիոյ:

Բայլսեր, նաւորդ.
Ռեքարդու, ձկնորս.
Տորկլլա:

ԲԱՅԼԴԵՐ:

Ողջոյն քեզ, տէր իմ: Եսացից ճշմարիտն՝ շնորհակալ եմ մըրըկնն, որ եքեր զիս 'ի խաղաղ նաւահանդիստ քո: 'Ի վաղուց հետէ չէր իմ զուարճացեալ այսպիսի ուրախարար մեծարանօք առընթեր լուսաւիայլ հրոյ 'ի խաղաղ բնակարանի:

ՌԻՔԱՐԴՈՍ:

Բարեաւ եկիր: Գոհ ես դու, և ես զոհ ֆրամ: 'Ի փոքրիկ խրճիթի մերում՝ ո՛չ զոյ շուայլութի. սակայն հաճոյ է մեզ հիւրն՝ որպէս դուդ ես, ծնեալ 'ի Հիւսիսային կողմանս, ուստի 'ի հնումն եկին հարք մեր, զորոց զբազում հրաշալի դիպուածս պատմեն աւանդութիք և երգք քաղցրաձայնք: Սակայն, հիւրդ

Но долженъ я тебѣ, мой благородный
 Гость, объявить, что есть у насъ обычай,
 По коему здѣсь каждый иноземецъ,
 Ктобъ ни былъ онъ, богатый иль убогій,
 За угощенье платить.

БАЛЬДЕРЪ.

Радъ исполнить
 Я вашъ обычай; мой корабль, стоящій
 На якорѣ въ заливѣ, полонъ рѣдкихъ
 Товаровъ, собранныхъ поберегамъ
 Земель полуденныхъ: есть золотые
 Плоды, есть вина сладкія, есть птицы,
 Плъняющія взоръ блистаньемъ перьевъ,
 И кузницъ сѣверныхъ издѣлья есть:
 Двуострые мечи, кольчуги, шлемы.

РИХАРДЪ.

Меня непонялъ ты, мой гость почтенный;
 Норманскій нашъ обычай не таковъ:
 Здѣсь всякій, кто ночлегъ далъ иноземцу,
 Имѣетъ право требовать, чтобъ гость
 Иль сказку разсказалъ, иль пѣсню спѣлъ,
 И въ свой чередъ ему онъ тѣмъ же платить.
 На старости держусь я старины,
 Люблю я пѣсни, сказки и преданья.
 Исполнижь нашъ обычай, добрый гость.

իմ ազնիւ, պարտ եմ ես յայտնել, թէ սովորուի
է առ մեզ, զի այր տարաշխարհիկ, թէ աղքատիկ
իցէ նա, և թէ մեծատուն՝ պարտ յանձին ունի հա-
տուցանել զփոխարէն մեծարանաց:

ԲՆՅԼԴԵՐ:

Մեծաւ ուրախութիւն կատարեցից զժէշ ձեր: Նաւն
իմ, որ արկեալ է զխարիս ՚ի նաւահանգստիս, լի է
մեծազնիւ ընչիւք, զոր ժողովեցի ես յեզերս Հարա-
ւային կողմանց. պոռոզք ոսկերանգք, քաղցրահամ
զինիք, թռչունք՝ որ ՚ի հիացումն բերեն զմեզ խայ-
տոխարիս փետրուքն, սուրք երկսայրիք, զբահք և
սաղաւարտք՝ ձեռագործք Հիւսիսային դարբնոցաց
գտանին ՚ի նաւի իմում:

ՌԻՖԵՐԴՈՍ:

Չեղեր հասու բանից իմոյ, հիւրդ պատուական:
Սովորութիւն Նորմանաց չէ պղաղելի: Որ ոք տայ
աստ օթեան տարաշխարհիկ մարդոյ, իրաւունս ունի
պահանջել ՚ի նմանէ, զի նա պատմեցի կամ զա-
ռակ ինչ, կամ նուագեցի զերգս. և ապա ինքն
հատուցի հիւրոյ իւրում զփոխարէն: Դ ծերութե
իմում զհետ երթ ամ նախնեաց մերոյ, սիրեմ զերգս
և զառակս և զաւանդութիւն: Այս ուրեմն կատա-
րեալ զսովորութիւն մեր, հիւրդ սիրելի:

БАЛЬДЕРЪ.

Иная сказка сладостнѣй вина,
 Душистѣ плода, пестрѣ птицы;
 И часто звукъ старинной, бранной пѣсни,
 Какъ звукъ мечей, какъ громъ щитовъ плѣ-
 няетъ

Нашъ слухъ: и такъ не во все я ошибся.
 Хоть въ памяти не много у меня
 Разказовъ, но почтить такой похвальный
 Обычай я готовъ. Вотъ что не давно
 На палубѣ въ морскую тишину
 Намъ при лунѣ одинъ изъ корабельныхъ
 Товарищей разсказывалъ.

РИХАРДЪ.

Но прежде
 Еще по кубку выпьемъ. (*пьютъ*) Начинай.

БАЛЬДЕРЪ.

Два сѣверныхъ породы славной Графа,
 Друзья изъ младости, переплывали
 Моря на корабляхъ своихъ союзныхъ;
 И много битвъ на сушѣ и водахъ,
 И много бурь они видали вмѣстѣ;
 И много разъ на Югъ и Востокъ,
 Убереговъ цвѣтущихъ бросивъ якорь,
 Другъ съ другомъ отдыхъ сладостный дѣлили.
 Вотъ наконецъ они въ старинныхъ замкахъ,

ԲԱՅԵՐ:

Ի՛նչ առակ, որ քաղցր է քան զգինի, և քան զպտուղս
հոտաւէտ, և քան զթռչունս խայտախարիտ: Յո-
լով անգամ ձայն նախնի պատերազմական երգոց
զմայլեցուցանէ զլսելիս մեր հանգոյն շառաչման սու-
սերաց կամ վահանաց. ապա ուրեմն ոչինչ սխալե-
ցայ: Թէ և ոչ բազում առակս յիշեմ. սակայն
պատրաստ եմ յարգել զսովորութիւն ձեր: Լու-
րո՛ւք զոր ինչ պատմեաց մեզ մին յընկերակցաց
մերոց ՚ի նաւի՝ այն ինչ ծոփն խաղաղ էր և լուսինն
յերկնից լուսատու լինէր մեզ:

ՌԻՔԵՐԻՈՍ:

Բայց նախ արբելուք զբաժակ մի ևս զինւոյ [չհ-
ղէի]: Այժմ սկսիր:

ԲԱՅԵՐ:

Երկու կումք հիւսիսայինք, երեւելք ազգաւ, բու-
րեկամք ՚ի մանկութեանս, նստեալ ՚ի նպւս ճա-
նապարհորդէին ընդ ծովս: Տեսեալ էր նոցա բա-
զում պատերազմունս և՛ ՚ի վերայ ծովու, և՛ ՚ի ցա-
մաքի, և զահագին մըրիկս. և հոլով անգամ ար-
կեալ զխարիսխ՝ ճաշակեալ էր նոցա զքաղցր հան-
գիստ ՚ի միասին՝ ՚ի ծաղկաթիթիթ յեղերս Հարա-
ւոյ և Արեւելից: Հուսկ ուրեմն դարձան ՚ի բնա-
կութիւն ՚ի հին ամբոցս՝ ՚ի Ժառանգութիւն հարց իւ-

Наслѣдїи отцовскомъ, поселились,
 И имъ одну печаль послало Небо:
 Они супругъ любимыхъ схоронили,
 Почти въ одно лишась ихъ время; горе
 Тѣснѣй сдружило ихъ, но и отрада
 Осталась имъ въ печали ихъ глубокой:
 У одного былъ сынъ, ребенокъ бодрый,
 Другой имѣлъ младенца дочь. Чтобъ новымъ
 Союзомъ утвердить святую дружбу,
 Чтобъ вѣчная осталась память ей,
 Отцы дѣтей рѣшились сочетать.
 И ихъ они тогда же обручили.
 И дѣвочкѣ и мальчику на шею,
 На легкихъ золотыхъ цѣпочкахъ были
 Повѣшены два перстня дорогихъ:
 Въ одномъ изъ перстней былъ сафиръ, какъ
очи

Невѣстины, лазурный, а въ другомъ
 Былъ камень розовый, какъ молодая
 Румяныя ланиты жениха.

РИХАРДЪ.

Былъ камень розовый, ты говоришь,
 Въ кольцо невѣсты?

БАЛЬДЕРЪ.

Да, большой рубинъ.
 Но слушай далѣе. Тогда ужъ мальчикъ
 Былъ лѣтъ пятнадцати; былъ силенъ, ловко

րեանց: Եւ Աճ զմի և նոյն վիշտ առաքեալոց նոյս,
 զի ետուն նոքա երկրի զսիրելի ամուսինս՝ զրեթէ
 ՚ի միում՝ իսկ ժամանակի: Վիշտս այս միաւորեալ
 զնոսա անքակտելի սիրով. սակայն և ՚ի խորին
 տրամուծեա մխլթարէին նոքա զանձինս, զի մին ՚ի
 նոյսնէ ունէր զորդի մի կայտառ, իսկ միւսն՝ զուտոր
 մատաղահասակ: Առ ՚ի հաստատ և անվախճան սրա-
 հել զբարեկամութի՝ երկորին հարբն յոժարեցան
 զուգաւորել զմանկունս իւրեաց, և նոյնժամայն խո-
 սեցին զիւցն ՚ի կնութի: Զսպարանոցայ տղայի և
 աղջկան կախեալ էին երկու թեթ և ոսկեղէն շղթայք,
 իսկ զշղթայիցն՝ երկու մեծազկն մատանիք: Դ՛ վե-
 րայ միոյ ՚ի մատանեաց հեռեալ կայր շափիւղայ մի՝
 կապոյտ իբրեւ աչք հարսին. իսկ ՚ի վերայ միւսոյ՝
 քար կարմրեցիւնան՝ իբրեւ կարմիր այտք փեսային,

ՌԻԲԱՐԻՈՍ:

Կարմիր էր քարն, ասես, մատանւոյն հարսին:

ԲԱՅԼԻՔ:

Այո՛, մեծ յակնթ էր այն: Սակայն ո՛ւնկնդիւր:
 Ամաց հնգետասանից էր մանուկն: Ուժեղ էր նա
 և հեշտեալ իշխէր սրոյ և կարէր սանձել զձի, և

Владѣль мечемъ, и могъ ужъ обуздать
 Коня; не для тревогъ морскихъ отецъ
 Его готовилъ; онъ былъ долженъ замки
 И области наслѣдственные предковъ
 Могучею рукою защищать.
 Невѣста же была младенецъ
 Лѣтъ четырехъ; еще непокидала
 Она своей пріютной колыбели;
 Усердная за ней смотрѣла няня.
 Но чтожь случилось? Былъ прекрасный день
 Весенній; на берегъ морской изъ замка
 Съ малюткой вышла няня, вельдъ за нею
 Толпа прислужницъ молодыхъ; цвѣты
 И камешки блестящіе собирали
 Онъ на берегу; малютка ими
 Играла; море было тихо; свѣжій
 Весенній вѣтерокъ едва касался
 Прозрачныхъ водъ, и солнце въ нихъ сверкало
 И отблескъ волнъ пріятно трепеталъ
 На свѣжей зелени. Челнокъ рыбацій
 Привязанъ былъ у берега; цвѣтами
 Душистыми наполнивши его,
 Прислужницы малютку уложили
 Въ цвѣты, и отвязавъ веревку, тихо
 На плещущихъ кругомъ волнахъ качали
 Челнокъ; младенецъ веселился; вдругъ
 Веревка непримѣтно изъ руки,
 Ее державшей, ускользнула въ воду,

հայրն պատրաստէր զնա ոչ՝ զի զչարհարանս կրես-
 ցէ ՚ի վերայ ծովու, այլ զի պաշտպանեսցէ հզօր
 բազկաւ ժառանգական ամրոցաց և նահանգաց հալոյ
 նոցա: Իսկ հարսն երեխայ էր չորեքամեայ. դեռ ևս
 յօրօրոցի էր նա, և դայեակն ջերմեռանդն սրտիւ
 խնամն տանէր նմա: Սակայն տես, զինչ պատահե-
 ցաւ ընդ նմա: Դեղեցիկ գարնանային աւուր միում
 եւ դայեակն յամրոցէ և գնաց երեխայիւն հանդերձ
 առ եզր ծովու, և զինի նոցա երթային բազմուիք
 աղախնեայց, որք ժողովէին զծաղկունս և զխայլուն
 քարինս յափն ծովու, և երեխայն խաղալի նոքօք.
 ծովն խաղաղ էր, և զովագին հողմն գարնային հա-
 զիւ հազ շարժէր զջուրնս պայծառ, և արեգակն
 փայլէր ՚ի նոսա, և ցովմունք արեաց գեղեցիկ իմն
 տատանէին ՚ի վերայ նորաբոյս սիզլ: Սակոյկ մի
 ձկնորսի կապեալ էր յափն: Լցեալ զայն անուշա-
 հոտ ծաղկամբք՝ աղախնեայքն եղին զերեխայն ՚ի մա-
 կոցին, և քակեալ զառասանն՝ օրօրէին մեղմիկ զնաւն
 ՚ի միջի տատանեալ արեաց: Աւ երեխայն ուրախա-
 նայր: Յանկարծակի առաստանն՝ զոր ունէին նոքա ՚ի
 ձեռնն, անկաւ ՚ի ծովն և թեթեւ արիքն ՚ի բաց
 տարան զմակոցին յեզերց: Ունիւ կամէին զայն, սա-
 կայն անհնար էր ունել զայն ձեռօք. և ծովն՝ որ
 մինչ ցարդ խաղաղ երևէր՝ անխմանալի իմն զօրուք

И легкою волною откачнуло
 Челнокъ отъ берега, хотять его
 Схватить, но до него уже не можетъ
 Достать рука, и море, сколько ни тихимъ
 Казалось оно дотолъ, тянетъ
 Какою-то невидимою силой
 Его впередъ; дитя, въ цвѣтахъ игралъ,
 Смѣется, слышенъ крикъ его веселый;
 А женщины на берегу подъемлютъ
 Отчаянные вопли. Въ это время
 Женихъ, прѣхавшій съ своей малюткой
 Невѣстой повидаться, на конѣ
 По ближнему береговому луку
 Скакалъ и прыгаль; онъ на крикъ примчался,
 И свѣдавъ, что случилось, смѣло въ воду
 Погналъ коня, дабы поймать челнокъ.
 Но, холодъ волнъ почувствовавши, конь
 Сталъ на дыбы и бросился назадъ
 И сѣдока умчалъ съ собой обратно.
 А между тѣмъ челнокъ все далъ, далъ;
 Вотъ наконецъ изъ тихаго залива
 Онъ выплылъ; вдругъ повѣялъ свѣжій вѣтеръ,
 И скоро онъ совсѣмъ исчезъ изъ глазъ
 Въ открытомъ морѣ.

РИХАРДЪ.

Бѣдное дитя,
 Спаси тебя хранитель Ангель твой!

ձգէր զայն 'ի խորս: Երեսայն նստեալ 'ի միջի ծաղկանյ՝ ծիծաղէր, և ձայն ուրախութեան նորա լսելի լինէր 'ի հեռուստ: Իսկ կանայք զձայն վհատութեան բարձին: Եւ յայնմ՝ իսկ ժամանակի փեսայն, որ եկեալ էր 'ի տեսութի փոքրիկ հարսին իւրոյ, նըստեալ 'ի ձի խաղայր ոստոստելով 'ի մերձաւոր եղերս ծովուն, և լուեալ զձայն աղաղակի՝ վստեայ շտապաւ 'ի տեղին այն և իբրեւ ուսաւ զոր ինչ եղև՝ մտրակեայ զերիւար իւր, եմուտ 'ի ջուրս առ 'ի կասեցույանել զմակոյկն: Իսկ երիւարին զպայեալ զցրտութի ջրոյ՝ քստմեցաւ, ընդ կրունկն դարձաւ ընդ հեծելոյն: Իսկ մակոյկն սակաւ առ սակաւ հեռանայր, և ահա ելեալ 'ի խաղաղ նաւահանդրատէն՝ եմուտ 'ի ծովն: Հնչեայ հողմն մեղմաշունչ, և մակոյկն ընդհուպ անտես եղև յաչայ 'ի լայնատարած ծովուն:

ՌԻՔԸՐՈՍ:

Երբեք երեսային: Փրկեա՛ զնա սրահատան հրեշտակ նորա:

ԲՆՅԼԴԵՐ:

Իբրեւ լուաւ հայրն զտակալի համբաւս, հրամայեայ ամենայն նաւույ իւրոյ նոյնժամայն մտանել

РИХАРДЪ.

БАЛЬДЕРЪ-

Съ той бѣдственной поры покинулъ отрокъ
Женихъ коня и прильпился къ тяжкимъ
Морскимъ трудамъ; сталъ плавать; въ хо-
лодь, въ бурю,
Бросался въ волны и боролся съ моремъ,
И руку приучалъ владѣть кормиломъ;
И наконецъ, ставъ юношей могучимъ,
Онъ корабли вооружилъ и въ море
Пустился... на землѣ его надеждъ
Уже ничто не льстило; ни одна

’ի ծով. իսկ ինքն եմուտ ’ի նաւ մի, որ երազըն-
 թայ էր քան զամենայն: Սակայն ’ի վերայ ծովու
 չփնսն հետք: Յերեկոյեան սկսու փոխեցաւ հողմն և
 զգիշերն ամենայն ահագինս շնչէր մրրիկն: Հուսկ
 ուրեմն զինի բազմաշխատ և անօգուտ խնդրանայ
 գտին զդատարկ մակոյի ձկնորսի հանդերձ թառա-
 մեալ ծաղկօք:

ՌԻՔԱՐԻՈՍ:

Օ՛րնչ ընդ քեզ, հիւրդ իմ սիրելի, դժուա-
 րինս շնչես, և երեսք քո այլադուենցան:

ՐԱՅԼԴԵՐ:

Ո՛չ, ո՛ւնկն դեր: Յայնմ հետէ ’ի բայ եթող մա-
 նուկ փեսայն զերկվարն և անձնատուր եղև դժուար
 ծովային աշխատանայ: Յորժամ ալիք ծովու կա-
 տաղէին և որոտային երկինք ամենայն՝ ելանէր նա
 ’ի ծով՝ նստեալ ’ի նաւակ և ’ի մարտ մտանէր ընդ
 կոհակս և ուսանէր վարել զդէկ: Հուսկ յետոյ, իբրև
 եմուտ ’ի տիս երկդասարդութեան, առեալ նաւս բա-
 զումս, եմուտ ընդ այնս ’ի ծով. քանզի յերկրի ոչ
 ինչ էր, զոր սիրէր անձն նորա: Ո՛չ մին ’ի գեղե-
 ցիկ աղջկանց, որ ’ի շրջակայ ամրոցս՝ հաճոյ թուէր

Красавица окрестныхъ замковъ сердца
Его нетрогала; онъ обрученъ
Быль морю дикому, волнамъ свирѣлымъ,
Пожравшимъ все его земное счастье.
Тамъ въ глубинѣ была его невѣста,
Тамъ былъ и обручальный перстень. Главный
Корабль свой онъ украсилъ парусами
Пурпурными и рѣзбой золотою,
Какъ брачному прилично кораблю.

РИХАРДЪ.

Не такъ ли этотъ былъ корабль украшенъ,
Какъ твой, на якорѣ стоящій въ нашемъ
Заливѣ?

БАЛЬДЕРЪ

Можетъ быть. На этомъ брачномъ
Могучемъ кораблѣ онъ претерпѣлъ
Не мало бурь; и волны, громы, вихри
Не разъ ему привѣтственные пѣсни,
Въ ужасной хорѣ совокунясь, гремѣли;
Немало битвъ морскихъ онъ совершилъ,
И знаютъ всѣ на сѣверѣ его
Подъ страшнымъ именемъ; когда въ бою,
Сцѣпивъ корабль свой съ кораблемъ врага,
На палубу его съ мечемъ подъятымъ
Вбѣгаетъ онъ, народъ кричитъ: бѣда!
Пропали мы! Женихъ морской, помилуй!
Я кончилъ свой разказъ.

Նման Պողոսին թէ խօսեցեալ էր ինքեան ՚ի հարու-
նուծի՝ զծովն ահաբեր, ուրանօր թաղեալ կային և՛
օրիորդն և՛ մատանի նորա. զի ՚ի խորս անդնդոց էր
հարսն հանդերձ մատանեաւն հարսնախօսութեան:
Չհաւն աւագադոյն զարդարեաց նա կարմրափայլ
աւագաստիւք և ոսկեղէն նշանադրօք, որպէս թէ
հարսանեաց էր այն:

ՌԻՔԱՐԴՈՍ:

Զէր արդեօք նաւն այն զարդարեալ նման քո
նաւին՝ որ ՚ի նաւահանգստի մերում:

ԲԱՅԼԴԻՐ:

Պուցէ և այդպէս: Բազում ահաբեր մըրիկք հա-
սին նմա ՚ի մեծազին զարդարեալ նաւի նորա հար-
սանեաց: Յոլով անգամ ալիք և որոտմունք երկ-
նից ՚ի մի՝ ձայն շնորհաւորէին զհալսանիսնորա յերզո
ահաւորս. բազում անգամ մտեալ էր նորա ՚ի մարտ
պատերազմի ՚ի ծովու: Անուն նորա ահաւոր՝ ծա-
նօթ է ՚ի կողմանս Հիւսիսոյ: Այլ յորժամ ՚ի պա-
տերազմի կապեալ զնաւն թշնամեաց ընդ նաւի իւ-
րում, սուսեր ՚ի ձեռին ելանէր յայն՝ յայնժամ
կոչել սկսանէին ամենեքեան և առէին »եղովկ ան-
ձանց մերոց. Բէնու՛յե Բո՛ււ, որորմեա՛ մեզ:«

Այս է կատար պամութեան իմոյ:

Мнѣ старику расшевелиль онъ душу.
Но, кажется, не достоеть конца
Разказу твоему. Кто можетъ знать,
Погибло ли дитя въ волнахъ, иль нѣтъ?
Попасться могъ на встрѣчу челноку
Корабль и взять дитя, оставивъ въ морѣ
Челнокъ; иль быть могло принесено
Дитя на островъ, моему подобный,
И люди добрые могли его
Найти; и можетъ быть подъ ихъ надзоромъ
Малютка выросла, и можетъ быть,
Она теперь цвѣтущей дѣвой стала.

БАЛДЕРЪ.

Искусно ты досказываешь сказки.
Но твой теперь черед; готовь я слушать.

РИХАРДЪ.

Я въ старину зноваль преданій много
О Рыцаряхъ, о Герцогахъ Норманскихъ;
Любимецъ мой былъ нашъ Рихардъ без-
страшный,
Который ночью видѣлъ такъ, какъ днемъ,
И по лѣсу гулялъ въ глухую полночь,
Сражаясь съ нечистыми духами.
Но память у меня теперь плоха,

ՌԻՔԵՐԴՈՍ:

Շնորհակալ եմ քեզ: Վէպս այս շարժեաց ըզ-
սիրտ ծերունոցս: Սակայն ո՛ւր է աւարտ պատմութիւն:
Ո՞ր զիտէ, կորեան արդեօք երեսայն յալիս, թէ ո՛չ.
զուցէ պատահեցաւ նմա նաւ մի՝ որ առեալ զնա,
եթող զմակոյկն ՚ի ծովուն. զուցէ բերաւ երեսայն
՚ի կղզի, այսր կղզւոցս նման, և բարի մարդիկ առին
զնա և ընդ հոգացողութիւն նոցա աճեցաւ նա և է
այժմ կոյս ծաղկաւթիթիթ:

ՐԱՅԼԴԵՐ:

Ճարտարութիւն աւարտես զվէպս. սակայն քեզ է
այժմ պատմել. ունկն դնեմ:

ՌԻՔԵՐԴՈՍ:

Դի հնումն բազում առակս և զաւանդութիւնս
զիտէի զասպետաց և զՎաքսից Նորմանաց, մանաւանդ
զՌիբարդուէն զանէնէնէն, որ ՚ի զիշերի իբրեւ ՚ի
տունջեան տեսանէր և ՚ի մոպլ կէսկիշերի մտանէր
միայնակ յանտառ՝ մարտնչելով ընդ այսս պիղծս:
Սակայն յիշողութիւն եմ այժմ բթացեալ է և շը-

И въ головѣ отъ старости все смутно;
 И такъ не взыщешь ты, когда на мѣсто
 Меня, мой долгъ теперь тебѣ заплатить
 Питомица моя, та молодая
 Красавица, которая сидитъ
 Въ углу тамъ тихо, къ намъ спиной и сѣти
 Мои чинить при свѣтѣ ночника.
 Она поетъ, какъ соловей, и много
 Прекрасныхъ пѣсень знаетъ. Не дичись,
 Торильда, гостя; спой ему ту пѣсню
 Про дѣвицу красавицу и перстень,
 Что для тебя сложилъ пѣвецъ прохожій;
 Я знаю, ты ее поешь охотно.

ТОРИЛЬДА поетъ.

Тихой утренней порою
 Надъ прозрачною водою,
 Дѣва съ удочкой сидитъ
 И на удочку глядитъ.

Ждетъ... но удочка не гнѣтся,
 Волосокъ не шевельнѣтся,
 Неподвиженъ поплавокъ,
 Не беретъ въ водѣ крючокъ.

И она, прождавъ напрасно,
 Надѣваетъ свой прекрасной
 Съ камнемъ алымъ перстенецъ
 На приманчивый крючокъ.

փոթեալ: Եւ արդ մի՛ բարեկանար, եթէ փոխանակ
 ծերունւոյս հատուցէ զպարտ իմ՝ սանկէս՝ այն մա-
 տաղ աղջիկն՝ որ նստի անդ մնջիկ յանկեան սենեկի
 և ՚ի լոյս ճրագի նորոգէ զուռկանս իմ: Օ՛հ երգէ-
 նա՝ որպէս սոխակ քաղցածայն և բազում գեղեցիկ
 նուագս գիտէ: Սի՛ ամաչեր ՚ի հիւրոյս, Տօրէյլդա-
 երգեա՛ գերզն՝ գեղեցիկ կուսի և մատանւոյ, զոր
 շարադրեաց վասն քո երգեցիկն անցաւոր: Գիտեմ,
 դու սիրես զնուագն զայն:

ՏՈՐԻՅՈՒՆ (Երգէ):

Աղջիկն մի սիրուն

Նստէր մնջիկ յեզեր

Անշարժ և ջինջ ծովուն

Եւ զձկունս կարթէր:

Եւ անհանգիստ սրտիւ

Սպասէր. սակայն ՚ի զուր-

Քանզի շուրջ զկարթիւ

Զինջ և խաղաղ էր լուր:

Եւ ան զիւր մատանին

Հանդերձ ակամբ կարմրուլ,

Պնդեաց զայն ՚ի կարթին

Եւ անկ յայնժամ ՚ի ծով:

Вдругъ вода зашевелилась,
И на удочкѣ явилась
Удругаго перстенька
Бѣлоснѣжная рука.

И съ рукою бѣлоснѣжной,
Видомъ бодрый, взглядомъ нѣжной,
Надъ ровниной водяной
Всплылъ красавецъ молодой.

Дѣва очи опустила.
» Не тебя въ волнахъ ловила
» Я, красавецъ молодой;
» Возврати мнѣ перстень мой.«

— Дѣва съ ясными очами,
Рыбу ловятъ не перстнями;
Въ морѣ перстнемъ пойманъ я;
Буду твой, ты будь моя. —

БАЛЬДЕРЪ.

Что слышу? чудный, таинственный голосъ!
Какое тамъ небесное лице,
Горящее застычивымъ румянцемъ,
Сквозь волны золотыхъ кудрей сіяетъ,
И предо мной опять животворить
Минувшіе, младенческіе годы?
Что вижу? Розовый знакомый камень
Въ златомъ кольцѣ на пальцѣ у нее?
Такъ, это ты, погибшая невѣста!

Խոհոյն 'ի ջուրս յտակ
 Ձեռն մի երևեցաւ,
 Փափուկ և սպիտակ
 Ոսկեայ մի մատանեաւ:

Եւ խաղացին ալիք.
 Եւ եկլն 'ի ծովէն
 Ասպետ մի գեղեցիկ
 'ի զըահըս ոսկեղէն:

Յայնժամ աղջիկն ասաց՝
 Քաւ ինձ, ոչ խնդրէի
 Օքեղ 'ի մէջ ալեաց.
 Տուր ինձ զիմ մատանի:

Եւ ետ սլատասխանի
 Ապա ոսպեան աղջկան.
 Սիւթ է 'ի մատանի՞
 Գայ մարդ 'ի յորս ձկան:

Օղիւդ զիս 'ի ծովէս
 Հաներ, սիրո՛ւն դու կոյս.
 Արդ քեզ լինիցիմ ես,
 Իսկ դու իմում հողւոյս:

ԲԱՅԵԼԻՔ

Օ՛րնչ լսեմ... երգ հրաշալի և անհասանելի...
 Ո՛յր են երեսօն երկնային, յորս շողայ կարմրութի
 ամօթ խածութի և որք 'ի յուշ բերեն ինձ զամս
 անցեալ մանկութի իմոյ: Օ՛րնչ է այդ... ակն կար-

А я.... я твой женихъ, женихъ морей;
 Потъ мой сафирь, твоимъ очамъ подобный;
 А тамъ насъ ждетъ и брачный нашъ корабль.

РИХАРДЪ.

Я угадаь развязку, добрый витязь:
 Она твоя; возьми свою невесту,
 Сокровище, мнѣ посланное небомъ.
 Держи ее могучею рукою:
 Ты вѣрное прижмешь ко груди сердце.
 Но что? Смотри, мой рыцарь, ты совсѣмъ
 Запутался въ сѣтяхъ моей Торильды.

միր 'ի վերայ ոսկեղէն մատանւոյն, որ 'ի մատին նուրա: Ապառըեմն դո՛ւ ես հարսն՝ զոր կորուսի եկ առ իս. ես եմ՝ փեսայն քո, փեսայն ծովուց.... ահա շափիւղայ իմ, որ նման է աչաց քոյոյ: Ա՛կ երթ թիւցուք. զի նաւն հարսանեաց սպասէ մեզ:

ՌԻՔԸՐԴՈՍ:

Օչայդ վաղըրեմն զիտէի, ասպէտդ սլատուական, զի նա քո է: Ա՛ռ զհարսնդ գեղեցիկ, գանձն՝ զոր պարգևեցին ինձ երկինք: Պինդ կալ գնա 'ի հզօր ձեռին քում, զի սիրտ հաւատարիմ հանգուցանել ունիս 'ի կուրծս քո: Բայց զի՞նչ... հայեաց ասպետդ. դու գլխովին անկար յուռկանս. զոր նորոգէր երեխայն իմ:

РУСАЛКА.

Надъ озеромъ, въ глухихъ дубровахъ,
Спасался нѣкогда монахъ,
Всегда въ занятіяхъ суровыхъ,
Въ поестъ, молитвѣ и трудахъ.
Уже лопаткою смиренной
Себѣ могилу старецъ рылъ,
И лишь о смерти возжеленной
Святыхъ угодниковъ молилъ.

Однажды лѣтомъ у порогу
Поникшей хижины своей
Анахоретъ молился Богу.
Дубравы дѣлались чернѣй;
Туманъ надъ озеромъ дымился,
И красный мѣсяцъ въ облакахъ
Тихонько по небу катился.
На воды сталъ глядѣть монахъ.

Глядитъ, невольно страха полный;
Не можетъ самъ себя понять...

ՌՈՒՍՆԻ, ԿՆՔ

Դ՛հին առուըս անցեալ ամաց
Ծովու յեզերըս հեռաւոր,
Դ՛ մարդեանէ մերժեալ ՚ի բաց,
Ճգնէր այր ոմն կըրօնաւոր:
Վարէր նա ժամն երեկոյն
Դ՛ ժուարակիր ՚ի չարչարանս,
Արբէր զմեղս իւրոյ անձին
Յաղօթս, ՚ի ծոմն, յապաշխարանս:
Եւ մինչդեռ լոյս նորա կենաց
Սեղմիկ և մեղմ՝ նուազէր,
Եւեալ զբա՛շ վասն ոսկերաց
Չգերեզման մեջիկ փոքր,
Եւ ՚ի սրբոյ մարտիրոսաց
Չմահ և եթ անձին խնդրէր:

Յաւգւր միում (ամառն էր այն)
Սերձ ՚ի խրճիթ ըն հնացեալ
Նստէր մեջիկ սուրբ Եբեղայն
Եւ աղօթ էր նա առ Բարձրեալն:
Խտաւր պատէր, ծածկէր զանտառ,
Սէգ ելանէր անդ ՚ի ջրոյ
Իսկ ՚ի յերկինս լուսին պայծառ
Սեպար, շրջէր ՚ի մէջ ամպոց:

И видить: закипѣли волны
 И присмирѣли вдругъ опять...
 И вдругъ.... легка, какъ тѣнь ночная,
 Бѣла, какъ ранній снѣгъ холмовъ,
 Выходить женщина нагая,
 И молча сѣла у береговъ.

Глядитъ на стараго монаха
 И чешетъ влажные власы.
 Святой монахъ дрожитъ со страха
 И смотреть на ея красы.
 Она манить его рукою,
 Киваетъ быстро головой...
 И вдругъ надучею звѣздою
 Подъ сонной скрылася волной!

Всю ночь не спалъ старикъ утрюмой
 И не молился цѣлый день:
 Передъ собой съ невольной думой
 Все видѣлъ чудной дѣвы тѣнь.
 Дубравы вновь одѣлись тмою,
 Пошла по облакамъ луна,
 И снова дѣва надъ водою
 Сидитъ прелестна и блѣдна.

Լա հեղ դիմօք սուրբ հայրն մեր
 'ի խաղաղ ծովն ապուշ հայեր:

Լյնինչ հայեր՝ երկիւղ և ահ
 Պատէր զանձամբն սակաւ սակաւ,
 Լա ոչ գիտէր զլինչ ընդ նմա:
 Լա խաղաղ ծովն ահա սկսաւ
 Եռալ, ծփալ զարհուրածայն.
 Կրկին հանգեաւ այն նոյնժամայն:
 Յանկարծակի յալեաց ծովու,
 Կոյս մի թեթեւ՝ իբրեւ ըստուեր,
 Մաքուր՝ զերթ ձինն առաւօտու,
 Մերկ հոլանդամ, երկայնահեր,
 Ելեալ՝ նստաւ 'ի ծովեզեր:

Հայի 'ի սուրբն Լբեղայ,
 Օջուր հերաց գլխոյն քամէ.
 Իսկ միայնակեացն յահէ դողայ,
 'ի գեղ կուսին ապուշ նայէ:
 Կոչէ ըզնա կոյսն գեղունակ,
 Շարժէ զինը գլուխ արագ արագ,
 Եւ 'ի յալիւն քնէած
 Իբր աստղ անկեալ թագչի յանկարծ:

Սուրբ կրօնաւորն ոչ կարաց
 'ի քուն լինել զողջոյն գեշեր,
 Եւ կալ յաղթըս առ Լստուած
 ժամ մի յաւուրնն ոչ կարէր.
 Օհ ականայ բերէր 'ի յուշ

Глядитъ, киваетъ головою,
Цалуетъ издали шутя,
Играетъ, плещется волною,
Хохочетъ, плачетъ, какъ дитя,
Зоветъ монаха, нѣжно стонетъ...

«Монахъ, монахъ! Ко мнѣ, ко мнѣ!...»

И вдругъ въ волнахъ прозрачныхъ тонетъ:
И все въ глубокой тишинѣ.

На третій день отшельникъ страстной
Близъ очарованныхъ береговъ
Сидѣлъ и дѣвы ждалъ прекрасной,
А тѣнь ложилась средь дубровъ...
Заря прогнала тму ночную:
Монаха не нашли нигдѣ,
И только бороду сѣдую
Мальчишки видѣли въ водѣ.

Օկերպարանս կուսին քնքուշ
 Կորոզ խաւար ծածկէ զանտառ.
 Սեպայ յերկինս լուսին պայծառ:
 Ելեալ նորոգ նստի աղջիկն
 Յեզերըս ջուրոյ անդ գեղեցիկն:

Հայի, կոչէ շարժմամբ գլխոյն
 Եւ ցույանէ զհամբոյր ջրթանց.
 Խաղայ, ցայտէ զջուր ծովուն,
 Եւ ծիծաղի եւ լայ յանկարծ,
 Գողցես կայտառ նա երեսայ.
 Կոչէ զնա ելեալ յողոց,
 »Ե՛կ, ե՛կ առիս, հայր Աբեղայ:«
 Յանկարծ անկեալ յալիս ջրոյ,
 Թափէի ՚ի խոր անդունդս ծովու,
 Եւ ամենայնն է յանդորրու:

Իսկ ճգնաւորն՝ հարեալ ՚ի սէր
 Վնքուշ կուսին՝ յերրորդ աւուր
 Օկերբ ծովու ֆնջիկ նստէր.
 Եւ անդադար հայէր ՚ի ջուր.
 Եւ սպասէր սիրուն աղջկան:
 Դի մէգ անտառըք ծածկեցան:
 Ահա զխաւար գիշերային
 Լոյսըն վանեաց առաւօտու:
 Խնդրեալ զսուրբն՝ ի՛չ գտին.
 Սպիտակ մօրուսըս ՚ի ծովու
 Անդ անցաւորք միայն տեսին:

ЗЕМЛЯ и МОРЕ.

Когда по синевѣ морей
Зефиръ скользитъ и тихо вѣетъ
Въ вѣтрила гордыхъ кораблей
И челны на волнахъ лелѣетъ;
Заботъ и думъ слагая грузъ,
Тогда лѣнюсь я веселѣе
И забываю пѣсни музъ:
Мнѣ моря сладкій шумъ милѣе.
Когда же волны по брегамъ
Ревутъ, кипятъ и пѣной плещутъ,
И громъ гремитъ по небесамъ,
И молніи во мракъ блещутъ;
Я удаляюсь отъ морей
Въ гостепріимныя дубровы:
Земля мнѣ кажется вѣрнѣй.
И жалокъ мнѣ рыбакъ суровый:
Живетъ на утломъ онъ челнѣ,
Игралище слѣпой пучины,
А я въ надежной тишинѣ
Внимаю шумъ ручья долины.

ԾՈՎ, և ՅԱՄԱՆԻ:

Երբ զերեսօք խաղալ ծովու
Սահի զեփեւուն և շնչէ
Դի յառաքատս ծանր նաւու
Եւ զնաւակս յալիս ճօճէ՝
Թողում զհոգւս աշխարհի,
Դի զուարճութեան ես յուլանամ:
Է ձայնն ջուրց կնձ սերելի,
Եւ Մուշակից զերգս մոռանամ:
Բայց երբ ալիք փրփրածին
Բաղիւն զեղերբքն վայրաբար,
Ունան, կոծեն և աղմկին,
Եւ ամպք յերկինս որոտան՝
Լուսաւորէ և զնաւար
Դի մութն ամպոց լոյս կայծական՝
Յեղերց ծովու զահի հարեալ
Փախչիմ յանտաւուն հիւրընկալ.
Եւ անվտանգ ՚ի ցամաքին —
Վայ ձկնորսի տամ վիճակին.
Կան է նորա բնակարան
Յալիս ծովու կատաղի.
Իսկ ես յերկրիս աներկեան
Լսեմ զկարկաչ վտակի:

Не дай мнѣ, Богъ, сойти съ ума;
Нѣтъ, легче посохъ и сума,
Нѣтъ, легче трудъ и гладъ.

Не то, чтобъ разумомъ моимъ
Я дорожилъ; не то, чтобъ съ нимъ
Разстаться былъ нерадъ.

Когдабъ оставили меня
На волѣ, какъ бы рѣзво я
Пустился въ темный лѣсъ!

Я пѣлъ бы въ пламенномъ бреду,
Я забывался бы въ чаду
Нестройныхъ, чудныхъ грезъ.

Силенъ и воленъ былъ бы я,
Какъ вѣтеръ, роющій поля,
Ломающій лѣса.

И я бѣ заслушивался волнъ,
И я глядѣлъ бы, счастья полнъ,
Въ пустыя небеса.

Да вотъ бѣда: сойди съ ума,
И страшень будешь, какъ чума;
Какъ разъ тебя запрутъ;

Մի՛ տար ինձ՝ Տէր, խելագարել.
Ո՛չ. մուլայիկ լաւ է շքել,
Լա՛ւ է վաստակ եւ սով:

Քկորուստ խելացս ոչ ախոսեմ,
Եւ ՚ի նմանէ, օ՛ն, ո՛չ ասեմ
Մերժել չկամիմ:

Թէ ըստ կամացս զիս թողուին.
Ո՛վ, զի՛ ուրախ յանտառ մթ ին
Յայնժամ դառնայի:

Դ բորբոքեալ ՚ի զառանցանս
Յայնժամ՝ նուազ ըս հիացման
Երգել ունէի:

Մոռանայի զաշխարհ բոլոր,
Պտտեալ ՚ի պարըս ահաւոր
Եւ այլաբոխ տեսլեանց:

Ջօրեղ, ազատ լինէի ես
Եւազացիւ մըրկի պէս,
Որ խորտակէ վանտառս:

Ծփման ալեաց ունկն դնէի
Եւ ՚ի Երկինքս հայէի,
Ընդ գեղ նոցին զմայլեալ:

Посадятъ на цѣпь дурака,
И сквозь рѣшотку, какъ звѣрка,
Дразнить тебя придутъ.

А ночью слышать буду я,
Не голосъ звонкій соловья,
Не шумъ глухой лѣсовъ;

А крикъ товарищей моихъ,
Да брань зрителей ночныхъ,
Да визгъ, да звонъ оковъ.

Բայց ո՛չ այդպէս. խեղայնորն
Որպէս ժանտախտ է ահաւոր.
Փակեն զնա իսկոյն:

Լա շղթայիւք կապեն զնա.
Իբր ՚ի գաղան հայլն ՚ի նա,
Այսն առնելով:

Իսկ ՚ի պահու գիշերայլն
Լսէ՝ ո՛չ ղերգլս սոխակին,
Ո՛չ շնչիւն ծառոց՝

Այլ զաղաղակս իւր ընկերաց,
Օ նախատանս վերակացուաց,
Շաշիւն շղթայից:

И путникъ усталый на Бога ропталъ:
Онъ жаждой томился и тѣни алкалъ.
Въ пустынь блуждая три дня и три ночи,
И зносмъ и пылью тягчимыя очи
Съ тоской безнадежной водилъ онъ вокругъ,
И кладязь подъ пальмою видитъ онъ вдругъ.

И къ пальмѣ пустынной онъ бѣгъ устремилъ,
И жадно холодной струей освѣжилъ
Горѣвшіе тяжко языкъ и зѣницы,
И легъ, и заснулъ онъ близъ вѣрной ослицы:
И многіе годы надъ нимъ протекли
По волѣ Владыки небесъ и земли.

Насталъ пробужденья для путника часъ;
Встаетъ онъ и слышитъ невѣдомый гласъ:
»Давно ли въ пустынь заснулъ ты глубоко?«
И онъ отвѣчаетъ: ужъ солнце высоко
На утреннемъ небѣ сіяло вчера;
Съ утра я глубоко просналъ до утра.

Но голосъ: «о путникъ, ты долѣ спалъ;
Взгляни: легъ ты молодъ, а старцемъ возсталъ
Ужъ пальма истлѣла, а кладязь холодной
Изякъ и засохнулъ въ пустынь безводной,
Давно занесенный песками степенъ;
И кости бѣлѣютъ ослицы твоей.»

Լա խնջեալն ուղևոր տրտնջէր զԱստուծոյ.
Օհ խնդրէր նա զստուեր, զշիջումն ծարաւոյ,
Օերիս տիւս, զգիշերս յանապատս թափառիւր,
Լա տապով և փոշով զծանրացեալ զաչս իւր
Յուսահատ անձկութիւն շուրջ շիւրև նա ածէ,
Լա յանկարծ շջրհոր ընդ ծառով նշմարէ:

Լա խոյն նա սու ծառն շտապէ փոյթ ընթաց.
Լա անհագ ցանկութիւն ցուրտ ջրով ըն եթաց
Օկողորդ ըն ցամաք, նա և զաչս բորբոքեալ,
Լա իշոյն առ ընթեր անդ հանգեաւ ընկողմնեալ:
Լա հոլով բազմամեայք սլացեալ խաղացին
Բոտ կամաց և՛ երկրի և՛ երկնից ստեղծչին:

Լա ահա ՚ի քնոյ յառնելոյ եկն ժամ:
Յարուցեալ՝ զանճանօթ ձայն լսէ նա յայնժամ,
»Յանբնակ ՚ի կողմանս ե՞րբ ՚ի քուն դու մտեր:«
Լա ասէ ուղևորն՝ բարձրացեալ մինչ փայլէր
Արեգակն երեկ ՚ի յերկինս անաղօտ,
Ննջեցի ՚ի ժամէն մինչ ցայսօր առաւօտ:

»Ո՛չ այգալէս, ասէ ձայնն, ընդերկար ննջեցեր.
Պատանի ՚ի ննջելւ՝ ՚ի քնոյ յառնես ծեր:
Տէս, քո ծառն կանաչ չորացեալ փոքցաւ,
Իսկ ջրհորն զովաբեր՝ է ցամաք և լցաւ
Աւազօք անջրդի, անաղատ աշխարհիս,
Լա ոսկերէք իշոյդ կան անկեալ աստ յերկրիս:«

И горемъ обьятый мгновенный старикъ,
Рыдая дрожащей главою поникъ....
И чудо въ пустынь тогда совершилось:
Минувшее въ новой красѣ оживилось;
Вновь зыблется пальма тѣнистой главою;
Вновь кладязь наполненъ прохладою и мглой.

И ветхія кости ослицы встають,
И тѣломъ одѣлись, и ревъ издають;
И чувствуетъ путникъ и силу и радость;
Въ крови заиграла воскресшая младость;
Святые восторги наполнили грудь:
И съ Богомъ онъ далѣ пускается въ путь.

Եւ վշտօք վերաւոր ծերունին վաղաճաս
 Դանն, դանւն ելաց, զի փութով ժամն հաս:
 Եւ եղև հըրաշք Տեառն 'ի դաշտին նոյնժամայն.
 Օհոր կեանս զգեցան մեռեալ իրք ամենայն.
 Օհ կանաչ տերեւովք անդրէն ծառն ծածկեցաւ,
 Եւ ջըհորն զովաբեր 'ի ջուր ցուրտ անդ լցաւ:

Եւ ոսկերքն իշոյն յարուցեալ 'ի յերկրէն
 Օմարմին զգեհունն և զուան և գոչեն:
 Եւ զգայ ուղևորն յանձն իւր զգօրութիւն.
 Եւ խաղաց 'ի յարեան զարթուցեալ մանկութիւն:
 Նա սրտիւ ջերմեռանդն առ Մատուած աղօթեայ,
 Եւ հաստեալ 'ի հաւատոս զճանապարհ իւր գնայ:

Съ Тобою древле, о Всесильный,
Могучій состязаться мнилъ,
Безумной гордостью обильный;
Но Ты, Господь, его смирилъ.
Ты рекъ: Я міру жизнь дарую,
Я смертию землю наказую,
На все подъята длань Моя.
Я также, рекъ онъ, жизнь дарую,
И также смертию наказую:
Съ тобою, Боже, равень я.
Но смолкла похвальба порока
Отъ слова гнѣва Твоего:
Подъемлю солнце я съ востока;
Съ заката подыми ето.

Դի հին առուրս, Տէր զօրութեան,
Յանդուգնն ընդ քեզ վիճել կամէր,
Յապեալ ունայն հպարտութեամբ.
Իսկ Դու նկուն զնա արարեր:
Դու ասէիր, Լս սարգեւեմ
Երկրի զկեանքս և պատժեմ
Սահուամբ զմարդըն մեղաւոր.
Ե՛ս եմ Լստուած ամենազօր:
Եւ նա կրկնեաց յանդգնաբար.
Եւ ես մարդոյ կեանս սարգեւեմ,
Քոսէս ՚ի մահ զնա մատնեմ.
Լսառութիւն եմք հաւատար:
Սակայն քնաց ատի ՚ի բերան
Գողողամիսն, իբրեւ լուաւ
Դի քէն զբանսդ զայրացման,
»Լս յարուցից հզօր բազկաւ
Չարեն կուսէն յարեւելեան.
Իսկ դու կարնս զայն ամբառնալ,
Սինչ յարեւմուտս վիութայ դառնալ:«

ПРОРОКЪ.

Духовной жаждою томимъ,
Въ пустынь мрачной я влачился,
И шестикрылый серафимъ
На перепутьи мнѣ явился;
Перстами легкими какъ сонъ
Моихъ зѣницъ коснулся онъ:
Отверзлись вѣщія зѣницы,
Какъ у испуганной орлицы.
Моихъ ушей коснулся онъ,
И ихъ наполнилъ шумъ и звонъ:
И внялъ я неба содроганье,
И горній ангеловъ полетъ,
И гадъ морскихъ подводный ходъ,
И дольней лозы трепетанье.
И онъ къ устамъ моимъ приникъ,
И вырвалъ грѣшной мой языкъ,
И празднословный и лукавой,
И жало мудрыя змѣи
Въ уста замершія мои

Մ Ա Ր Փ Ա Ր Ի՜

Անմահ աղբերն հողուլ ծարաւ
Թախառէի յանապատի,
Այն ինչ սրուբէն ինձ վեցթևեան
Օճանապարհայն երևեցաւ:
Օմատունս թեթևս իբրև զերազ
Նա մերձեցոյց 'ի յաչս իմ,
Եւ նոյնժամայն բացան իմ աչք,
Իբրև արծուոյ զահի հարեալ:
Նա հուպ եղև յականջըս իմ,
Եւ լսելիքս յանկարծակի
Լցան 'ի ձայն զարհուրելի:
Եւ ես լուայ զերկնից սարսուռն,
Օհրեշտակաց բարձր թռիչս,
Եւ զշարժումն սողնոց ծովու,
Եւ զբուսանիլն ուրթոյ հովտին:
Նա 'ի շրթունս իմ մերձեցաւ,
Եւ զլեզուս ունայնախօս,
Օչարասէր, զխորամանկն
'ի բերանոյ իմմէ խլեաց,

Вложилъ десницею кровавой.
И онъ мнѣ грудь разрежь мечемъ,
И сердце трепетное вынулъ,
И уголь, пылающій огнемъ
Во грудь отверстую водвинулъ.
Какъ трупъ въ пустынь я лежалъ,
И Бога гласъ ко мнѣ воззвалъ:
»Возстанъ, пророкъ, и виждь, и всемли,
Исполнишь волею Моей,
И, обходя моря и земли,
Глаголомъ жги сердца людей.«

Լա զիմաստուն օձի զխայթոյն
 Լա 'ի շքութունս իմ անշունչ
 Ձեռք՝ յարին իմ շողախեալ:
 Բզկուրծըս իմ բաշխեաց սըրով,
 Լհան զսիրտըս դողդոջուն,
 Լա զկայծակըն հրավառ
 Սխեաց 'ի կուրծըս իմ բայեալ:
 Իբրեւ զդի մեռելոտույ
 Լնկեալ կայի յանապատի.
 Լա ահեղ ձայնըն Բարձրելոյ
 Լհաւ յիմ ունկնս յերկնից անախ.
 »Լ'ի, յո'տն կաց և լո'ւր տե'սողս,
 »Լա սուրբ կամօք լցեալ քո Տեառն,
 »Լնցեալ ընդ ծով և ընդ ցամաք,
 »Բանիւքըդ կէզ զսիրտս մարդկան:

ПОХОРОННАЯ ПѢСНЯ.

Съ Богомъ, въ дальнюю дорогу!
Путь найдешь ты, слава Богу.
Свѣтитъ мѣсяцъ; ночь ясна;
Чарка выпита до дна.

Пуля легче лихорадки;
Воленъ умеръ ты, какъ жилъ.
Врагъ твой мчался безъ оглядки;
Но твой сынъ его убилъ.

Вспоминай насъ за могилой,
Коль сойдется какъ ни будь;
Отъ меня отцу, братъ милой,
Поклониться не забудь!

Ты скажи ему, что рана
У меня ужъ зажила;
Я здоровъ — и сына Яна
Мнѣ хозяйка родила.

Дѣду въ честь онъ названъ Яномъ.
Умный мальчикъ у меня;
Ужъ владѣть ятаганомъ
И стрѣляетъ изъ ружья,

ԵՐԳ ԹԱՂԱՐՆԵ:

Խաղաղութեամբ երթ, Տէր ընդ քեզ:
Օ՛ ճանապարհ ինքնդ գտցես.
Լուսին յերկինս, գիշերն յատակ.
Բաժակն արբեալ մինչ ցյատակ:

Երանի՛ քեզ. դու ՚ի մարտի
Ազատութեամբ գտեր զմահ.
Թշնամիդ փախչէր հարեալ զահի.
Բայց զնա որդիդ մատնեաց ՚ի մահ:

Յիշեա՛ զմեզ յայնմ աշխարհի,
Եթէ տեսցես զնա՝ հանդիպեալ:
Հօր մեր, եղբայր իմ սիրելի,
Մի՛ մոռանար զողջոյն իմ տալ:

Եսա՛ նմա, թէ վերքք իմ
Բժշկեցան արդէն տերամբ.
Առողջ եմ ես, և կինս իմ
Ծնաւ զորդի ինձ՝ Լան անուամբ:

Լան անուանի հաւուն ՚ի սէր:
Մանուկ զգօն է, բազմաջան.
Խաղայ արդէն ծանր ՚ի սուսեր.
Լա հարկանէ ՚ի հրացան:

Дочь моя живётъ въ Лизгорѣ;
Съ мужемъ ей не скучно тамъ.
Тваркѣ ушелъ давно ужъ въ море;
Живъ иль нѣтъ — узнать самъ.

Съ Богомъ, въ дальнюю дорогу!
Путь найдешь ты, слава Богу.
Свѣтитъ мѣсяцъ; ночь ясна;
Чарка выпита до дна.

Դուստրս ընդ առն իւրում սիրով
 Բնակի Լիզգոր ՚ի քաղաքին.
 Տվարկն եմուտ արդէն ՚ի ծով.
 Թէ մեռեալ է, տեսցես յերկինս:

Խաղաղութեամբ երթ, Տէր ընդ քեզ:
 Օ՛ Զանապարհ ինքնդ գտցես.
 Լուսին յերկինս. գիշերն յատակ.
 Բաժակն արբեալ մինչ ցյատոսկ:

СОЛОВЕЙ.

Въ безмолвіи садовъ, весной, во мглѣ ночей
Поетъ надъ розою восточный соловей.

Но роза милая не чувствуетъ, не внемлетъ,
И подъ влюбленный гимнъ колеблется и
дремлетъ.

Не такъ ли ты поешь для хладной красоты?
Опомнись, о поэтъ, къ чему стремишься ты?
Она не слушаетъ, не чувствуетъ поэта;
Глядишь, она цвѣтетъ; взываешь-нѣтъ отвѣта.

Ս Ո Ւ Ն Կ:

Յանդորրութեան այգւոյ, 'ի գիշերի գարնան
Երգէ վասն վարդոյն սոխակն Երևելեան.
Իսկ վարդըն անուշակ ո՛չ ունկնդէր լինի,
Եւ նուագայն 'ի ձայն նիրհէ, 'ի քուն լինի:

Ե. յդպէս և դու երգես զգեղեցկութիւն անեղծ.
Օ՛րն՝ չ'նպատակ է քո, 'ի յո՛ւշ ած բանաստեղծ:
Քեզ ո՛չ ունկն դնէ և անզգայ է նա.
Հայիս 'ի նա՝ ծաղկի, կարդաս՝ անխօս մայ:

ТУЧА.

Послѣдняя туча разсѣянной бури!
Одна ты несешься по ясной лазури,
Одна ты наводишь унылую тѣнь,
Одна ты печалишь ликующій день.

Ты небо недавно кругомъ облежала,
И молнія грозно тебя обвивала;
И ты издавала таинственный громъ
И алчную землю поила дождемъ.

Довольно, сокройся! Пора миновалась,
Земля освѣжилась и буря промчалась,
И вѣтеръ, лаская листочки деревьевъ,
Тебя съ успокоенныхъ гонить небесъ.

Ա Մ Պ:

Մեծի մըրկին ամսդ՝ յետին նշանակ,
Միայն դո՛ւ աստանդես ՚ի յերկին յստակ,
Միայն դո՛ւ ընդունայն ստուերարկ լինես,
Միայն դո՛ւ զուրախ օրս սգաղղեաց առնես:

Դի ժամուս տարածեալ դու գերկինս ծածկէիր.
Էր կայծակն շուրջ զքեւ իբրեւ օձ պատատեալ:
Դի ժամուս ահագինս անդ որոտայիր,
Ընծրեաւ թանայիր և գերկիր չորացեալ:

Բա՛ւ է՝ ընդ թագուցեալս և դո՛ւ այժմ թագիր.
Մըրեկն չերևի, և զուարթ է երկիր.
Քաղցրաշունչն գեփիւս ՚ի տերևս շնչէ,
Եւ զքեզ ՚ի խաղաղ ՚ի յերկնիցն վանէ:

КАВКАЗЪ.

Кавказъ подо мною. Одинъ въ вышинѣ
Стою надъ снѣгами у края стремнины:
Орель, съ отдаленной поднявшись вершины,
Парить неподвижно со мной на равнѣ.
Отселе я вижу потоковъ рожденье
И первое грозныхъ обваловъ движенье.

Здѣсь тучи смиренно идутъ подо мной;
Сквозь нихъ низвергаясь шумять водопады;
Подъ ними утесовъ нагія громады;
Тамъ ниже мохъ тощій, кустарникъ сухой;
А тамъ уже рощи, зеленые сѣни,
Гдѣ птицы щебечутъ, гдѣ скачутъ олени.

А тамъ ужъ и люди гнѣздятся въ горахъ,
И ползаютъ овцы по значнымъ стремнинамъ,
И пастырь нисходитъ къ веселымъ долинамъ,
Гдѣ мчится Арагва въ тѣнистыхъ берегахъ,
И нищій наѣздникъ таится въ ущельи,
Гдѣ Терекъ играетъ въ свирепомъ весельи;

Играетъ и воетъ, какъ звѣрь молодой,
Завидѣвши пищу изъ клѣтки желѣзной;
И бьется о берегъ въ враждѣ бесполезной
И лижитъ утесы голодной волной....
Вотще! нѣтъ ни пищи ему, ни отрады:
Тѣснять его грозно нѣмья громады.

Կ Ա Վ, Կ Ե Ս:

Քնդ ինև է Կովկաս: Միայնակ ՚ի բարձունս
Եւ գահաւիժաւ ՚ի վերայ ձեանց կանգնիմ:
Բարձրացեալ հեռաւոր ՚ի տեղւոջն՝ արծիւն
Սաւառնէ հաւասար ընդ ին յանշարժ՝ ՚ի թւս:
Ետէն իսկ տեսանեմ ես զակունքս գետոյ
Եւ շարժումն առաջին գլորման խիստ քարանոց:

Ետ և ամպք թւանան հեղաբար ընդ ինև.
Քնդ նոսա հեղհեղեալ շառաչեն ջուրց հոսանք,
Քնդ նոքօք կարկառից մերկացեալ ապառաժք.
Եւ մամուռ անպտուղ և չոր թուփ ՚ի ատորև.
Իսկ անդ ՚ի բացին ծաղկեալ դաշտք և անտառք՝
Ուր թռչունք նուազեն և ոստնուն եղջերուք:

Իսկ լեռանցրն վերայ անդ մարդիկ բնակեն,
Եւ ոչխարք արածին ՚ի կանաչ դալարիս.
Գայ հովիւնն ՚ի վայր ՚ի գուարթ յայն հովիտն՝
Ուր հոսի Առագ վա յիւր եզերս ստուերամած:
Լեռնորդին փոյթ ընթաց թաղչ՝ ՚ի քարանցաւ՝
Ուր Տերեքըն խաղայ կատաղի ցնծութեամբ.

Նա խաղայ և ունայ, իբր գազան նորահաւ՝
Չկերակուր իւր տեսեալ յերկաթեայ վանդակէն.
Եւ բաղխի յիւր եզերս յանօգուտ վայրացման
Եւ լիզէ գոգ սովեալ վապառաժըս արեօք...
Դ՛նանիր. նմա չիք կերակուր, բերկրութիւն.
Չի կարկառք մեծամեծք գնովաւ շուրջ պատեն:

АНГЕЛЬ.

По небу полуночи Ангель летѣль,
И тихую пѣсню онъ пѣль,
И мѣсяцъ, и звѣзды, и тучи толпой
Внимали той пѣсни святой.

Онъ пѣль о блаженствѣ безгрѣшныхъ духовъ,
Подъ кущами райскихъ садовъ,
О Богъ великомъ онъ пѣль, и хвала
Его не притворна была.

Онъ душу младую въ объятіяхъ несъ
Для міра печали и слёзъ,
И звукъ его пѣсни въ душѣ молодой
Остался безъ словъ, но живой.

И долго на свѣтѣ томилась она,
Желаніемъ чуднымъ полна,
И звуковъ небесъ замѣнить не могли
Ей скучныя пѣсни земли.

ՀՐԵՇՏԱԿ:

Բնդ երկնիւք Հիւսիսոյ Հրեշտակ թռանէր,
Եւ մեղմիկ զնուազըս երգէր.

Եւ լուսին, և աստեղքըն և ամսլք մթին
Սուրբ երգոցն ունկնդիր լինէին:

Նա երգէր զնուագ փափկութեան սուրբ հոգւոյ՝
Բնդ հարկաւ երկնայինն ծառոց,

Եւ զմեծն Աստուած նա առնէր փառաւոր,
Եւ գովեստ նորա չէր կեղծաւոր:

Նա բերէր ընդգրկեալ զհոգի մի մատաղ՝
Արտասուաց 'ի յերկիր՝ բազմաւալ.

Եւ երգոց նորա ձայնք 'ի հոգւոջն նորածին
Անկեզու՝ կենդանի մնացին:

Եւ հոգին յաշխարհին տառապէր ընդերկար,
Լիուլի ցանկութեամբ աննկար.

Եւ 'ի յերզըս երկրիս գտանել ոչ կարաց
Փոխարէն երկնայինն նուագաց:

СОСНА.

На сѣверѣ дикомъ стоитъ одиноко
На голой вершинѣ сосна,
И дремлетъ, качаясь, и снѣгомъ сыпучимъ
Одѣта, какъ ризой, она.
И снится ей все, что въ пустынь далекой,
Въ томъ краѣ, гдѣ солнца восходъ,
Одна и грустна на утесѣ горячемъ
Прекрасная пальма растётъ.

Ե Ղ, Ե Ի Ի Ն:

Դ սահմանս Հիւսիսոյ 'ի վերայ լեռնակին

Կանգնեալ կայ եղևին միայնակ.

Եւ ներհէ՛ տատանեալ, և 'ի ձինն ցրտագին

Օգեցեալ՝ գերլծ 'ի քօշ սպիտակ:

Եւ երազ տեսանէ՛ յանապատ 'ի յերկրի,

Ուրանօր արեգակըն ծաղի,

Միայնիկ և տրտուա՛ 'ի վերայ ջերմ Ժայռի

Ամառոյ սիրուն ծառ մի ծաղկի:

УТРЕННЯЯ ЗВѢЗДА.

Откуда, звѣздочка—краса!
Что рано такъ на небеса
Въ одеждѣ праздничной твоей,
Въ огнѣ блистающихъ кудрей
Въ красѣ воздушно — голубой,
Умывшись утренней росой?

Ты скажешь: встала раньше насъ?
Ахъ нѣтъ! мы жнемъ ужъ цѣлый часъ;
Не счетъ накиданныхъ сноповъ.
Кто всталъ до дня, тотъ днемъ здоровъ;
Бодрый глядитъ на Божій свѣтъ,
Ему за трудъ вкусный обѣдъ.

Другой привыкъ до полдня спать;
За то и утра не видать.
А жнецъ съ восточною звѣздой
Всегда встаютъ передъ зарей.
Работа рано по утру,
Досугъ и пѣсни ввечеру.

ԱՍՏՂ, ԱՌԱՒԻՆՈՒՄ:

Ուստի՞ ես, անտղ գեղունակ՝
Օ՞ր այդպէս վաղ ընդ առաւօտ
Ելեր յերկին ի կապուտակ,
Օգեցեալ զզգեստըս անաղօտ,
Հրեղէն գանգուրս արկեալ զուսուլք,
Պճնազարդեալ կապոյտ լուսուլ,
Թացեալ 'ի ցօղ արշալուսոյ:

Գիտեմք այո՝ զի ասիցես,
Թէ ես զարթեայ վաղ քան զձեզ.
Մեք արդէն ժամ մի հնձեաք.
Տես՝ զքանի խուրձս ժողովեցաք:
Որ ոք զարթնու նախ քան զտիւ՝
Հայի 'ի լոյս լուարթ սրտիւ.
Դի կոկորդի անոյշ է հաց
Յետ ծանրակիր աշխատանաց:

Է՛, զի ննջէ մինչ ցմիջօրէ.
Նա զառաւօտ ո՛չ տեսանէ:
Իսկ երկրադործն, աստղն լուսոյ
Յառնեն 'ի տես արշալուսոյ:
Յառաւօտու՝ գործք և տաժանք,
Յերեկոյն՝ երգք զանազանք:

А птички? всѣ давно ужь тутъ;
 Играють, свищутъ и поють;
 Съ куста на кустъ; изъ сѣни въ сѣнь;
 Кричатъ другъ дружкѣ: добрый день;
 И томно горлинки урчатъ;
 Да чу! и къ заутренѣ звонятъ.

Вездѣ молитва началась:
 »Небесный Царь, услыши насъ;
 »Твое владычество приди,
 »Насъ въ искушенье не введи;
 »На путь спасенія наставъ
 »И отъ лукаваго избавь.»

Зачѣмъ же, звѣздочка—краса,
 Всегда такъ рано въ небеса?...
 Звѣзда подружка тамъ горитъ;
 Пока родное солнце спитъ,
 Спѣшать увидѣться онѣ
 Въ уединенной вышинѣ.

Тайкомъ сквозь дремлющій разсвѣтъ
 Она за милою во слѣдъ
 Бѣжитъ сія на востокъ;
 И будить ранній вѣтерокъ,

Իսկ թռչունք, տե՛ս, վաղքաջ եղին
 Եւ նուաղեն, ուրախ թռչին
 Թափոյ 'ի թուփ, կուսէ 'ի կոյս,
 Լսեն միմեանց՝ »քեզ բարեկոյս«
 Եւ տխրածայն տատրակն ֆնչէ...
 Բայց լուր՝ և զանգն յաղօթս կոչէ:

Եւ աղօթէ ահա երկիր,
 »Տէ՛ր երկնաւոր, լե՛ր ունկնդիր.
 »Իջցէ՛ առ մեզ քո տերութիւն,
 »Մե՛ն արկաներ 'ի փորձութիւն.
 »Յարդարութեան զմեզ ամրացո՛ր,
 »Եւ 'ի դիւայլն ապրեցո՛ւ:«

Պատմեա՛, ընդէ՛ր աստղ սիրունիկ,
 Միշտ ելանես յերկինս կանխիկ.
 Բնկերդ շողայ անդ 'ի բացի.
 Վասն զի արեւն մինչ հանգչի՝
 'Ի տես միմեանց նոքա ելին
 Կանուխ, կանուխ առաւօտին:

Մինչ արշալոյսն հանգչի 'ի քուն՝
 Դէպ յարեւելս վազէ թաքուն
 Զսիրակցին զհետ սնդեալ.
 Եւ զգիւիւռ առաւօտու
 Զարթուցանէ, և զարթուցեալ
 Չայնէ քաղցրիկ նա »ո՛ւր ես դու:«

Սակայն զմիմեանս չտեսին նոքա,
 Քանզի արեւն զհետ չոքաւ:

И, тихо вѣя съ высоты,
 Онъ милой шепчетъ: гдѣ же ты?
 Но чтожь? Увидѣться ли?... нѣтъ.
 Спѣшитъ за ними солнце вслѣдъ.
 Ужь вотъ оно: востокъ зажгло,
 Свой алый завѣсъ подняло,
 Надъло знойный свой уборъ,
 И ярко смотреть изъ—за горъ.

А звѣздочка?... ужъ не блеснить;
 Печально — бледная бѣжить;
 Подружкѣ шепчетъ: Богъ съ тобой!
 И скрылась въ безднѣ голубой,
 И солнце на небѣ одно,
 Великолѣпно и красно.

Идетъ по свѣтлой высотѣ
 Въ своей спокойной красотѣ;
 Затеplился на церкви крестъ;
 И тонкій паръ встаетъ окрестъ;
 И взглянетъ лишь куда оно,
 Тамъ мигомъ все оживлено.

На кровлѣ аистъ носъ острить;
 И въ небѣ ласточка кружить;

Տեսէք, ահա յերկինս նա եւ,
 Լուսով սլատեաց անդ զԱրեւեւ,
 Եւ յերեսաց զքօղն լուսափայլ
 Դարձոյց ձեռք արփիափայլ,
 Զգեցաւ հանդերձս հրաշալի,
 Եւ 'ի լերինս նստեալ հայի:

Եւ զինչ ընդ աստղն գեղեցիկ
 'Նա ո՛չ փայլի եւ ո՛չ շողայ.
 Վազէ, փախչի յերկնից ֆնջիկ,
 Դիւցս նուաղըն իւր դողայ.
 Եւ ցեւր ընկերն ասէ »ո՞ղջ լեր.«
 Թագչի յերկնն ըս անհամբեր:
 Եւ արեգակըն միայնակ
 Կայ փառաւոր եւ գեղունակ:

Ղեմէ 'ի ջինջ 'ի բարձրութեան
 Յիւրում անհաս գեղեցկութեան.
 Եւ 'ի վերայ եկեղեցւոյն
 Բորբոքեցաւ խաչն ոսկեգոյն.
 Եւ բոլորչիք 'ի ցամաքի
 Եւստ բարձրանան շուրջանակի.
 Եւ ուր զերեսս դարձուցանէ՝
 Ենդ զմեռեալս յարուցանէ:

Տես՝ արաղին 'ի վերայ տան
 Սրբէ զկտուցըն օծեսական.
 Ծիծեռն յօգս թևապարէ:

И дымъ клубится изъ печей,
И будить мельницу ручей;
И тихо рдѣть темный боръ;
И звучно въ немъ стучить топоръ.

Но кто тамъ въ утреннихъ лучахъ
Мелькнулъ и спрятался въ кустахъ?
Съ вѣтвей посыпалась роса.
Не ты ли, дѣвица — краса,
Душѣ сказалася моей
Веселой прелестью своей?

Будь я восточною звѣздой,
И будь на тверди голубой,
Моя звѣзда — подружка ты,
И мнѣ сіяй изъ высоты —
О звѣздочка — душа моя,
Не испугался бь я тебя.

Ծուխ ելանէ 'ի հնոցայ,
 Լա զաղօրեօք վտակն պարէ,
 Լա միգազգեստըն անտառայ
 Սակաւ սակաւ թագչի խաւար.
 Հատեալ զփայտ՝ ձայնէ տապար:

Բայց պատմեցէք ինձ, ո՞վ էր այն,
 Որ 'ի նշոյլս լուսաւորեալ
 Երևեցաւ և նոյնժամայն
 Թագեաւ կորեաւ 'ի թուփս անկեալ:
 Լա ո՞չ արդեօք սիրո՛ւն դու կոյս
 Երևեցար իմո՞ւմ հոգւոյս,
 Անհաս գեղղղ պատեալ 'ի լոյս:

Թէ աստղ էի առաւօտու
 Լա 'ի խոլանս անդ 'ի բարձու,
 Լա թէ ընկեր էիր իմ դու
 Լա 'ի յերկնից ինձ լուսատու՝
 Յայնժամ, աստղի՛կ իմ սիրելի,
 Երևն ինձ չէր զարհուրելի:

**УЗНИКЪ КЪ МОТЫЛЬКУ,
ВЛЕТѢВШЕМУ ВЪ ЕГО ТЕМНИЦУ.**

Откуда ты, эфира житель?
Скажи, неожиданный гость небесъ!
Какой зефиръ тебя занесъ
Въ сію печальную обитель?
Увы! денницы милый свѣтъ
До сводовъ сихъ не достигаетъ;
Въ сей безднѣ ужасъ обитаетъ;
Веселья здѣсь и слѣду нѣтъ!

Сколь сладостно твое явленіе!
Знать, милый гость мой, съ высоты
Страдальца вздохъ слышалъ ты —
Тебя примчало сожалѣнье!
Увы! убитая тоской
Душа весь міръ въ тебѣ узрѣла;
Надежда ясная влетѣла
Въ темницу къ узнику съ тобой.

Скажи жь, любимый другъ природы,
Все тѣже ль неба красоты?
По прежнемуль въ лугахъ цвѣты?
Душисты ль рощи? ясны ль воды?

ԿԱՂԱՆԱԴՈՐ:

Ուստի՞ գաս, բնակդ եթերական.
Ասա՛ պատմեա՛ երկնային՝ հիւր,
Թէ՛ ո՞ր եբեր զքեզ զեփիւռ
Յայս իմ տխուր բընական:
Ո՛հ. գջինջ նշոյլ լուսաբերի
Չէ՛ իմ տեսեալ յայսմ վայրի.
Բնականն է տխրութեան,
Ո՛չ գոյ շաւիղ իսկ ցնծութեան:

Օ՛հ՛ սիրելի է քո գալուստ:
Արդեօք լուսնո՞ր դու՛ ՚ի վերուստ
Օ՛հառաջանըս վշտակրիս
Եւ գութ սրտիդ եբեր առ իս:
Աւանդ, հոգի իմ վիրաւոր
Դի քեզ եգիտ զաշխարհ համայն.
Բնդ քեզ ճախրեաց և յոյսն այն
Դի բանդ առ իս կալանաւորս:

Ասա՛, ՚ի նո՞յն՝ ընկե՛ր բնութեան,
Իցեն երկինք գեղեցկութեան.
Ծաղիկք ՚ի մարգս ծաղկի՞ն նոյնպէս,
Անտառք զուարթք և ջուրք յստմի.

По прежнему ль въ тиши ночной,
Поеть дубровная пѣвица?
Увы! сзаяи мнѣ, гдѣ денница?
Скажи, что сдѣлалось съ весной?

Дай вѣсть услышать о свободѣ!
Слыхалъ ли пѣснь ея въ горахъ?
Ее видалъ ли на лугахъ
Въ одушевленномъ хороводѣ?
Ахъ! зрѣлъ ли милую страну,
Гдѣ я былъ счастливъ въ прежни годы?
Все та жель тамъ краса природы?
Все такъ ли тамъ, какъ встарину?

Весна сихъ сводовъ не видала;
Ты не найдешь на нихъ цвѣтка —
На нихъ затворниковъ рука
Страданій повѣсть начертала.
Недолетаетъ къ симъ мѣстамъ
Зефира легкое дыханье:
Ты внемлешь здѣсь одно стenanье;
Ты здѣсь порхаешь по цвѣтамъ!

Лети жь, лети къ свободѣ въ полѣ!
Оставь сей бездны глубину!
Спѣши прожить твою весну —
Другой весны не будетъ болѣ!

Դի գիշերի առաջնոյն պէս
Երբէ՞ յանտառս քաղցրիկ սոխակ,
Ես ա՛ ինձ, ո՛ւր է արշալոյսն,
Եւ զի՞ եղև ընդ գարուն լոյս:

Տո՛ւր ինձ զհամբաւ աղատութեան,
Լուե՛մ իցես զայն ՚ի լերինս,
Տեսե՛ր զնա կամ ՚ի հովտին՝
Դի զուարճացեալն կաքաման:
Տեսե՛ր արդեօք զիմ՝ հայրենիս,
Ուր բաղլըն միշտ փայտալէր զիս:
Ես ա՛, ունի՞ պիտի անդ բնութիւն
Օ, անցեալ ամայ գեղեցկութիւն:

Գարունն զկամարս զայս չէ՛ տեսեալ,
Եստ զծաղիկս դու ո՛չ գտցես,
Օ, պատմութիւն միայն տեսցես
Չարչարանացըն նկարեալ:
Եւ ո՛չ երբէք ՚ի կողմնս այս
Օ, իւր թեթեւ շունչ փչէ վերիւն,
Օ, հառաչանս լսես, իմ հիւր,
Գտցես միայն աստ զշրթայս:

Թուի՛ր ՚ի դաշտ յաղատութիւն,
Թո՛ղ զխորխորատ՝ զիմ խաւար տուն,
Փութա՛ս դարնան ՚ի զուարճութիւն,
Օ, ի ո՛չ տեսցես դու վայլ դարուն:

Спѣши, творенія краса!
Тебя зовутъ луга шелковы:
Тамъ прихоти — твои оковы;
Твоя темница — небеса.

Будь весель, гость мой легкокрылой,
Рѣзвяся въ полѣ по цвѣтамъ...
Быть можетъ, двухъ младенцевъ тамъ
Ты встрѣтишь съ матерью унылой.
Ахъ! еслибъ могъ ты усладить
Ихъ муку радости словами;
Сказать: онъ живъ! онъ дышетъ вами!...
Но... ты не можешь говорить!

Увы! хоть крыльями златыми
Моихъ младенцевъ ты прельсти;
По травкѣ тихо полети,
Какъ бы хотѣлъ быть пойманъ ими;
Тебѣ помчатся вслѣдъ они,
Добычи милыя желая;
Ты ихъ, съ цвѣтка на цвѣтъ порхая
Къ моей темницѣ примани!

Забавъ ихъ зритель равнодушной,
Пойдетъ за ними въ слѣдъ ихъ мать—
Ты будешь путь ихъ услаждать
Своею рѣзвостью воздушной.

Փութա՛ դու, գեղդ՝ արարածոյ,
 Կոչեն գլխդ հովիտք յիւր ծոց.
 Լնդ հեշտութիւնք՝ շղթայք են քեզ,
 Քեզ բանդ՝ երկինք և կանաչ սէղ:

Հիւրդ ոսկեթեւ, ուրախ, զուարթ
 Լնցո՛ղ զկեանսդ ՚ի դաշտորայս.
 Գուցէ զերկուս անդ զերեսայս
 Տեսցես ընդ մօրն իւրեանց վհատ:
 Եթէ իցէր հնար յայտնել
 Նոցա զիմ՝ ցաւըս՝ ասելով,
 Թէ ողջ է նա, ձեր աղօթով
 Եթ կեայ... բայց դու չկարես խօսել:

Եւ կամ թւովքդ ոսկեթեւ
 Գտնէ զմանկունս դու զիմ պատրեա՛,
 Վերայ խոտոց հանդարտ ճախրեա՛,
 Օ՛ր ցանկասցեն գլխդ ունել:
 Օ՛րնի քո վազըս առցեն.
 Իսկ դու նոցա ռահ հորդելով,
 Եւ իս՝ առ բանդս զնոսա բերցես
 Ծաղիկ ՚ի ծաղիկ ճախր առնելով:

Իսկ խնդութեան նոցա նկատիչ՝,
 Ընդ նոսա մայրըն եկեսցէ.
 Օ՛չաւիղ նոցա զուարճացուցէ
 Ուրախ, թեթեւըն քո թռիչ:

Любовь ихъ мой послѣдній щитъ;
 Они страдальцу Провидѣнье;
 Сиротъ священное моленье
 Тюремныхъ стражей побѣдить.

Падутъ желѣзные затворы —
 Дѣтей, супругу, небеса;
 Родимый край, холмы, лѣса
 Опять мои увидятъ взоры!...
 Но что?... я цѣпью загремѣлъ!
 Сокрылся призракъ — обольститель!
 Вспорхнулъ эфирный посѣтитель!...
 Постой!... но онъ ужъ улетѣлъ!

Նոյս է սէրն իմ՝ պաշտըպան,
 Մխիթարիչ ցաւոտ հոգւոյս.
 Որքոյց խնդրոյն զեջցի, է՛ յոյս,
 Այն խտտասիրտ իմ՝ պահապան:

Այս երկաթեայ շղթայք անկցեն,
 Եւ աչքք իմ՝ կրկին տեսցեն
 Օհայրենիս և զամուսինս,
 Օմանկտիս, զբլուրս, զերկինս:
 Բայց զինչ. շղթայք յոտս շաչեն.
 Կորեալ տեսին.... ո՞վ դու պատրիշ.
 Եթերական թռեալ բնակիչ...
 Դարձի՛ր... բայց նա գնաց արդէն:

ЗВѢЗДА.

Взгляни на небо: много звѣздъ
Въ безмолвіи nocturno
Горитъ, блещетъ кругомъ луны,
На небѣ голубомъ.

Взгляни на звѣзды: между нихъ
Милѣ мнѣ одна!
За что же? ранѣ встаетъ,
Ярчѣй горитъ она?

Нѣтъ, утѣшаетъ свѣтъ ея
Разставшихся друзей:
Ихъ взоры въ синей вышинѣ
Встрѣчаются на ней.

Она на небѣ чуть видна;
Но съ думою глядитъ,
И взору шлетъ отвѣтный взоръ,
И нѣжностью горитъ.

Съ нея въ лазоревую ночь
Не сводимъ мы очей,
И провожаемъ мы ее
На небо и съ небесъ.

Ե Ս Տ Ղ:

Հայեաց յերկինս. աստեղք աթիւ

Յանդորր գիշերի

Դ փայլ շողան շուրջ զլուսնիւ

Յերկինս լուսալի:

Յայեաց յայստեղս. ՚ի նոցանէ

Մին է սիրելի:

Վ, ասնէ՞ր, զի վստօ նա ելանէ,

Շողշողո՞ւն փայլի:

Ո՛ւ. լոյս նորա մխիթարէ

Օլնկերս հեռացեալ.

Դ նա նոցա դէմք հանդիպին

Յերկինս սլացեալ:

Յերկինս հազիւ նա երևի,

Բայց տխուր հայի.

Լւ ընդ դիմի խօսի դիմօք,

Լւ քնքուշ փայլի:

Մեք անդադար ՚ի նա դիտեմք

Դ ջնջ գիշերի,

Երբ ՚ի յերկինս նա ելանէ,

Կամ յերկնից վախճի:

Себѣ звѣзду избралъ ли ты?
 Въ безмолвіи nocturno,
 Ихъ много блещетъ и горитъ
 На небѣ голубомъ.

Не первой вставшей сердце ввѣрь,
 И, суетный въ любви,
 Не лучезарнѣйшую всѣхъ
 Своею назови.

Ту назови своей звѣздой,
 Что съ душою глядитъ,
 И взору шлетъ отвѣтный взоръ,
 И нѣжностью горитъ.

Պատմեա՛, ունիս արդեօք զստորիկ.

Յանդորր գիշերին

Յերկինըս բիւրք բիւրոց փայլին,

Դ լոյս երեւին:

Մի՛ սերեր զայն՝ որ վաղ յառնէ.

Մի՛ պատորեալ ՚ի սէր,

Օ լուսաւորն քան զամենայն

Սերոյդ ընծայեր:

Սակայն սիրեա՛ դու զայն աստղիկ՝

Որ տիւր հայի,

Եւ ընդ դիմի խօսի դիմօք,

Եւ քիչ շուրջ փայլի:

ОПИСАНІЕ ПЕТЕРБУРГСКОЙ

НОЧИ.

Вотъ ночь: но не меркнуть златистыя поло-
сы облакъ.

Безъ звѣздъ и безъ мѣсяца вся озоряется
дальность.

На взморьѣ далекомъ сребритыя видны вѣ-
трила

Чуть видныхъ судовъ, какъ по синему небу
плывущихъ.

Сіяньемъ бузсумрачнымъ небо ночное сіяетъ,
И пурпуръ заката сливается съ златомъ вос-
тока:

Какъ будто денница за вечеромъ следомъ
выводить

Румяное утро. — Была то година золотая,
Какъ лѣтніе дни похищаютъ владычество
ночи;

Какъ взоръ иноземца на сѣверномъ небѣ
плѣняетъ

Сліянье волшебное тѣни и сладкаго свѣта,
Какимъ никогда не украшено небо полудни;
Та ясность, подобная прелестямъ сѣверной
дѣвы,

ОПИСАНИЕ ПЕТЕРБУРГСКОЙ

НОЧИ.

Вотъ ночь: но не меркнуть златистыя поло-
сы облакъ.

Безъ звѣздъ и безъ мѣсяца вся озоряется
дальность.

На взморьѣ далеко въ сребритыя видны въ-
трила

Чуть видныхъ судовъ, какъ по синему небу
плывущихъ.

Сіяньемъ бузсумрачнымъ небо ночное сіяетъ,
И пурпуръ заката сливается съ златомъ вос-
тока:

Какъ будто денница за вечеромъ следомъ
выводитъ

Румяное утро. — Была то година златая,
Какъ лѣтніе дни похищаютъ владычество
ночи;

Какъ взоръ иноземца на сѣверномъ небѣ
плѣняется

Сліянье волшебное тѣни и сладкаго свѣта,
Какимъ никогда не украшено небо полудни;
Та ясность, подобная прелестямъ сѣверной
дѣвы,

ԳԻՇԵՐ ՊԵՏԵՐՐՈՒՐԿԱՅ:

Գիշեր է. սակայն ոչ նսեմանան բաղմահայլք ոսկե-
րանդըն ամպոց.

Չի առանց աստեղաց և լուսնի եթ երեանն լուսա-
ցայտ է միջոց:

Դ հեռուստ հազիւ հազ երեւին ընդ ծովու երեսօք
սպիտակ

Լազաստքըն նաւուց, որ գողցես թէ ծիւան 'ի
յերկինս կապուտակ:

Իսկ երկինքըն պայծառ գիշերի յանաղօտըն 'ի լոյս
շողշողան.

Եւ մտից և ելից արևու ծիրանիքըն հոսեալ միանան,
Իբրութէ հանգուցեալ գերեկոյն՝ արշալոյսըն բերէ
զհետ իւր

Չ, ոսկեւայլն առաւօտ: Ի՞ր յայնժամ ժամանակըն,
յորում լուսասփիւռ

Լմառանըն աւուրք զինուորեալ խլէին զտէրութ իւն
գիշերաց,

Եւ յերկինս Հիւսիսոյ 'ի զարմանս գրաւէր զտե-
սիլս օտարայ՝

Աբանչելի խառնակումն. ստուերի ընդ քաղցրիկըն
լուսոյ,

Որով ցարդ չեն երբէք պաճուճեալ լուսափայլըն
երկինք Հարաւոյ,

Которой глаза голубые и алыя щеки
 Едва отбѣняются русыми локонамъ волнами.
 Тогда надъ Невой и надъ пышнымъ Петро-
 полемъ видятъ
 Безъ сумрака вечеръ и быстрыя ночи безъ
 тѣни,
 Тогда филомела полночныя пѣсни лишь кон-
 чить,
 И пѣсни заводить, привѣтствуя день вос-
 ходящій.
 Но поздно; повѣяла свѣжесть на Невскія
 тундры....
 Вотъ полночь; шумѣвшая вечеромъ тысячью
 весель,
 Нева не колыхнетъ; разѣхались гости град-
 скіе;
 Ни гласа на брегъ, не зыби на влагъ, все
 тихо;
 Лишь изрѣдка гуль отъ мостовъ подъ водой
 раздается,
 Да изрѣдка крикъ изъ деревни, протяжный
 промчится,
 Гдѣ въ ночь окликается ратная стража со
 стражей.
 Все спитъ.

К О Н Е Ц Ъ.

ԼԷ պայծառ մաքրութիւնն՝ որ նման է գեղցն **Հիւ-**
 սիսոյ սղջկան,
 ՈՅՐ կապոյտ աչք և այտք կարմրերփեան
Հալիւհաղ ստուերարկին գանգրոյցն խարտեաշ 'ի
 յալեաց:
 Յայնժամ 'ի վերայ **Նեվայի** և շքեղ Պետրբուրգայ
 փողոցայ
 Տեսանին անաղօտ երեկոյք և գիշերք սրննթաց,
 անստուեր.
 ԼԷ սոխակլն յայնժամ աւարտեալ գնուագ գիշերի՝
 սկսանէր
 Գեղգեղել, և սիրով ողջունել զծագումն լուսոյ:
Լ'նազան է արդէն. ցրտաշունչն հնչեաց հողմ՝ ընդ
 դաշտս **Հիւսիսոյ**....
Եհա կէսգիշեր. և **Նեվայն**՝ որ յուզէր ընդ երեկս
 հագարօք թխակայ,
 Խաղաղիկ է, և հիւրք քաղաքին մտին արդէն յո-
 թեանըս իւրեանց:
Չայն, ոչ ցայտ չլինին լսելի յափն գետոյն. է խա-
 դաղ ամենայն:
Ս'իայն ժամ 'ի ժամէ արձագանք կամրջաց անցա-
 նէ ընդ **Նեվայն**,
 ԼԷ գոչին երկարեալ ժամանի 'ի գեղջէն հեռաւոր՝
 Ուր կոչէ զիւր ընկեր՝ գիշերի սրահապանն զինուոր.
 Է 'ի քուն ամենայն:...

Պ. Լ. ԽՆԴԵՆ

ОГЛАВЛЕНИЕ.

ИЗЪ ЖУКОВСКАГО:

	Стран.
1 Деревенскій сторожъ.	2.
2 Тлѣнность.	12.
3 Воскресное утро.	24.
4 Норманскій обычай.	30.
5 Утренняя звѣзда.	90.
6 Узникъ къ мотыльку.	98.

ИЗЪ ПУШКИНА:

7 Русалка.	54.
8 Земля и Море.	60.
9 <i>Не дай мнѣ, Богъ.</i>	62.
10 <i>И путникъ усталый.</i>	66.
11 <i>Съ Тобою древле, о Всесильный.</i>	70.
12 Пророкъ.	72.
13 Похоронная пѣсня.	76.
14 Соловей.	80.
15 Туча.	82.
16 Кавказъ.	84.

ИЗЪ ЛЕРМОНТОВА:

17 Ангелъ.	86.
18 Сосна.	88.

ИЗЪ БАРАТЫНСКАГО:

19 Звѣзда.	106.
--------------------	------

ИЗЪ ГНѢДИЧА:

20 Описаніе Петербургской ночи, изъ идилліи: Рыбаки.	110.
---	------

Յ Ե Ն Կ :

Դ ՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ :

Երէն :

1	Շինական ստանդարտ	3
2	Ունայնութիւն	13
3	Կիւրակէ առաւօտ	25
4	Սովորութիւն Նորմանայ	31
5	Ասող առաւօտ	91
6	Կալանաւոր	99

Դ ՊՈՒՆԴԻՆԷ :

7	Ուսանիլ	55
8	Ծով և Յամար	61
9	Սէ՛ր	63
10	Եւ խնայելի	67
11	Դ Կէն	71
12	Սարգարէ	73
13	Երգ թաղման	77
14	Սովակ	81
15	Ամս	85
16	Կովկաս	85

Դ ԼԵՐԱՆՈՒՄՆԵՐ :

17	Հրեշտակ	87
18	Եղևին	89

Դ ԲԱՐՈՒՄՆԵՐ :

19	Ասող	107
----	----------------	-----

Դ ԳՆԵՂԵՆԷ :

20	Գեղեր Պետերբուրգայ	114
----	------------------------------	-----

